

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.

36e jaargang nr. 2

maart - april 2007

INHOUD

- Eddy Levis: 't Gentsch spant de kruune. Uuk in 't puppenspel. (vervolg en slot)	62
- Ernest Lacquet: Inventaire Archéologique: Cartouche van de Vrije Schippers	77
- Erik De Keukeleire: Gent Sint-Pieters: Een volwaardige Trilogie. De tweede versie (1908-1912). Uit het geheugen gewist...	78
- Pierre Kluyskens: Het Kasteeltje van Emmaüs.	97
- Alexander Karel Evrard: En wie werd nu "De Grootste Gentse Prof?"	101
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 27-28-29 Augustus.	105
- Quizmaster: De uitslag van de Puzzel 2006.	117
- Bibliografie.	119
- Vraag en antwoord	122
- Lezers schrijven ons.	123
- Lodewijk De Vriese: In 't Zwijgerken.	124
- T. Poffyn: Ne Strop goat op reize aum te liere	125
- Getekend door John Van Hulle Een stukje Patershol. Anno 1960	127
- Dit bestaat niet meer: Het Stadhuisstraatje	128

'T GENTSCH SPANT DE KRUUNE. UUK IN 'T PUPPENSPEL (VERVOLG EN SLOT)

Enkele andre betekenissen van Pier

- *Ne Pier* is een aardworm, een regenworm (Lat. Lumbricus), in het Gents: "*teek*". Hier kennen we nog de uitdrukking: "*Zuu noakt of ne Pier*": Bloot.
- *Pierduud*: (ook in A.N.) pierdood, steendood, morsdood. "Iemand pierduud doen" is iemand helemaal ten onder brengen, iemands ondergang bewerkstelligen.
- *Ze zijn u an 't pieren, manneke*: "*Ze zijn u ne kluut an 't aftrekke, ze zijn u een pîrre an 't stooven, ze zijn u in de zak an 't zette, ze zijn u ne poater an 't schildere*": men is je aan het foppen, aan het bedriegen.
- *Loat u niet piere!*: Laat je niet foppen, laat je niet vangen, laat je niet beetnemen.
- *Piereland*: is dan weer het land der pieren of aardwormen, de bodem, de ondergrond, maar ook het land van "*Pierduud*" of "*Pietse de Duud*". Vandaar: "*Noar piereland goan*", sterven of begraven worden. - En hier is er ook weer een verband met het Pierlalafiguur, maar daarover straks meer - synoniemen voor "*noar Piereland gaan*" in het Gents zijn legio. Een greep: "*hij es noar molleland* " of "*noar petoaterland, hij zal veur ons gien komiskes nie mier doen, zijn gat es kèwd, hij es zijn gat goan woarmen in d'helle, zijn stoo' es uit, zijn pijp' es uit, hij es mee kijsses en schoene noar d'auwestijne (Augustijnen), hij ligt op zijnen bult, hij en hee gien tandpijne nie' meer, w'hèn hem in de put gestoke, hij hee zijn konte gekierd, nog iene die gien petoaters ne mier zal ete, hij hee gedoan mee zoaje, hij hee zijn hijtene kostuum'an (= houten kist), z'hèn hem mee de loasten dienst loate zijnke (in de put), hij hee 't loate ligge, zijne klakker (hart) es geboste, hij hee zijne goaper geloate, hij hee zijn moage gekierd, hij es mol, hij es noar Bataklava, hij ligd onder de groene soarge, hij bekijkt 't ges van onder, hij ligd in de zijje, ter groeit ges op zijnen buik,*
- Wij vonden ook nog *Een pierke van een huizeke*: een klein huisje.

Een vierde betekenis van *Pierootse* maar dan uitsluitend in het meervoud gebruikt: "*de pierootses*", is een volkse medische term waarmee Bartholinitis, een ontsteking der talgklieren (glandula bartholini.) in de schede van de vrouw bedoeld wordt. Daardoor wordt de afvoergang van de kliertjes afgesloten waardoor de genitaliën pijnlijk rood opzwellen.

Nen bonte Pierrot - Iemand die tijdens carnaval in Pierrot verkleed was noemde men "*nen bonte Pierrot*". Soms maakten geestigaards daar wel eens "*blonde Pierrot*" of "*konte Pierrot*" van. Carnavalsgangster voor een herberg in de sneeuw. (Omgeving justitiepaleis?)

(Verzameling E. Levis, Gent)(Verzameling E. Levis, Gent)

Kind met Pierrootje - Lodewijk Lievevrouw - Coopman schrijft daarover in zijn Gents Woordenboek: "Een stijve kraag welke voor weinige jaren door vrouwen gedragen werd en nu aan kleine jongens (kinderen) overgelaten wordt". Foto H. Smitz-Verheugen et Fils, 3 Grand Place, Eeckloo.

(Verzameling E. Levis, Gent)

- *Nen bonte-Pier*: is dan weer een ruwe moedwillige kerel.
- *Den Bonte-Pier schîrre of den Bonte Pier spelen* is buitensporigheden doen. De Nieuwen Gendtschen Almanak van augustus 1740 vermeldt:

“Jupiter schijnt van dit quartier een bonte Pier te spelen, vermits hy schynt te dreygen geheel den Aerd-bol te verdelgen.”

- *‘t Es koperen pierloo werd vroeger gezegd van iemand die niets anders dan kleingeld op zak had, koperen muntstukjes dus.*
- *‘t Es Pierloo te pirde*: zei men van slappe koffie. Hetzelfde als hogergenoemde *Pier-luup-ziere* of *pietseskàffé*.
- *Pieroo-woater* was de volksnaam voor “*liqueur de Burrow*” tegen ontstekingen, etteringen, verzweringen enz... Aangezien het vaak gebruikt werd voor het behandelen van venerische ziekten moest men er regelmatig “*zijne pieroo mee insmere*”.

Wat thans volgt is... een lullig verhaal

- *Ne Pierloo* is namelijk een penis. Van iemand die vader is van een tweeling zegt men: “*Hij hee ne pierlo mee twie goatses in*”.
- *Pietse* is een koosnaampje voor *Pieter* maar wordt ook gebruikt als benaming voor het plassertje van kinderen.
- *Zo kon men iemand bij zijn pietse pakken*: iemand berispen, straffen, beboeten, gevangen zette, tot iets dwingen.
- *Z’hèn hem goed bij zijn pietse g’had, z’hèn hem goed ligge g’had*: men heeft hem goed beetgenomen, - te grazen genomen. Met iemand iets uithalen wat hij niet graag heeft.
- *Pietsebluut* zwemme is zwemmen in adamskostuum, poedelnaakt dus.
- *‘t Es Pietsepleui* zei men van iemand, als men zijn krachteloosheid, zijn impotentie wou onderstrepen. Een Gents synoniem daarvoor is: “hij weunt in ‘t slaphangerstroatse”
- *ne pietseskijker* is een voyeur.
- *Pietse Pek* is een van de spotnamen voor de duivel.
- een *Pietse snot* is een sul, een snotneus of iemand die zich als zodanig gedraagt.
- *Pietse dobbeleere*: nen dobbeleere of dobbelaar heeft meerdere betekenissen.

DEN ALZIENDEN PIER LA LA,

Wederkeerende nog eenen keer uyt zyn oud Graf, over-
wegende de gepasseerde égaliteyt en treffelyke daden
der *Sans-Culottes*.

Stemme : *Van Pier la la, &c.*

I.

*A*L eer ik krupp in myn oud graf
Wil ik nog eens doorzien
Wat wytheyd ons den franschman gaf
Aer groot en kleyne lién,
'Was overal Egalité,
Elk zoo het scheen die was te vred',
Maer wagt zeyd' Pier la la, sa sa
Wagt wat zeyd' Pier la la.

II.

*G*Elyk te zyn is wonder goed
Van zeden en manier,
Maer als men krenkt het Edel bloed
Wat kan men krygen hier,
Als aremoed en groot verdriet,
Als men Kloosters verwoesten ziet,
't Gaet scheef zeyd' Pier la la, sa sa
't Gaet scheef zeyd' Pier la la.

III.

*T*En was alleen den franschman ^{(niet}
Die ons zoo d'oog verblind,
Maer wel een bende die men ziet,
Waer door zig ider vind
Bedrogen door d'Egalité
Der Natie : maer wie speelt'er med'
Cartous, zeyd' Pier la la, sa sa
Cartous, zeyd' Pier la la.

IV.

*D*En Meyer van de Banquerou- ^{(tiers}
En Venus gasten med',
Veel lieden van slegte maniers
Speelden égalité,
In Kerken op den Predikstoel
Op zyn Calvyns wat geus gewoel,
Jeirt s'uyt zeyd' Pier la la, sa sa
Jeirt s'uyt zeyd' Pier la la.

V.

*D*En Tempel die stond g'heel in ^{(roer,}
Men rookt, men snuyft, men drinkt
Van 't zap van het Genever poer,
Lutter zyn belle klinkt
Als hy zyn valsche less' begint,
Zoo d'oogen van het Volk verblind
Foert, foert zeyd' Pier la la, sa sa
Foert, foert zeyd' Pier la la.

VI.

*N*Og gafhy een Placcaetjen uyt,
Mildadig in den schyn
Voord' aarme Lieden : maer den buyt
Is nog verdeeld te zyn,
Als maer wel geld heeftvrouw en man
Men zyne panden lossen kan,
Niet nieuws zeyd' Pier la la, sa sa
Niet nieuws zeyd' Pier la la.

A M E N.

VII.

*M*Aer wat nog voor een vuylen
Veel Commissaris zyn, ^{(hoop}
Die m'over tyd zyn goed verkoopt
Zy g'lyk den Meyer zyn,
Eenen die den tap door de kraen,
En de pael door d'oven liet gaen,
Goed volk zeyd' Piere la la, sa sa
Goed volk zeyd' Pier la la.

VIII.

*M*En noemt hun Sans Culotsche
Den Macaro Capiteyn, ^{(hoop}
Die in de Kloosters tot ellend
Aldaer bewaerders zyn,
Maer 't silver zy wel smiltlen doen
En g'lonnen branden wat fatsoen,
De galg zeyd' Pier la la, sa sa
De galg zeyd' Piere la la.

IX.

*D*It was de schoon égaliteyt
Van g'heel ons Nederland
Een ider g'raekt het zyne kwyt
De Neiringen m'aenand,
En al de Regten stelt men af,
Het gonn' ons meerder dierte gaf,
Slaet op zeyd' Piere la la, sa sa
Slaet op zeyd' Piere la la.

X.

*H*Et brood en boter word zoo
En ander waeren med', ^{(dier}
Dat men niet leven konde schier
Dat was d'égalité,
Den Ambagts-man loopt zonder werk
Terwyl Sans-c'lot steeld in de Kerk,
Hangt s'op zeyd' Pier la la, sa sa
Hangt s'op zeyd' Pier la la.

XI.

*M*Aer hunnen winkel heeft ge-
Hun koopmanschap is uyt, ^{(daen}
Meyer is zynen gang gegaen
Met den gesnoeden buyt,
En ander worden opgelicht,
Want hun vingers waeren te dicht,
In't kot zeyd' Pier la la, sa sa
In't kot zeyd' Pier la la.

XII.

*A*Dieu myn lieve Borgery
Gy zyt de gasten kwyt,
Die speelden hun valsche party,
Nu zien zy tot hun spyt
Dat hunnen winkel niet meer draeyt
En 't kraemken na de knoppen gaet.
Adieu zeyd' Pier la la, sa sa
Adieu zeyd' Pier la la.

G. 11532. 25

- 1° is het een fabrieksterm uit de textielnijverheid: een klopmachine of “batteur”
- 2° een term uit het bikkelspel
- 3° werkmans die de katoenrollen van de eerste klopmachine verdubbelt.
- 4° werkmans die in de lijnwaadblekerijen aan de dubbelmachine werkzaam is.
- 5° draaitop of draaitol die al draaiende opwipt. Soms *Pietje dobbeleere* genoemd.

Het dobbelspel

Een pietse is hier een oogje van een dobbelsteen. In Gent kent men een bepaald teerlingspel met de teerlingbak dat “*Pietses - bij*” heet. Voor ieder *pietse* moet een op voorhand bepaalde inzet betaald worden. Een worp van drie *pietses* noemt men “*muizekes*”, een worp van 4 *pietses*: “*schuifeleers*”. Wanneer een speler 3 *pietjes* werpt roept hij gewoonlijk: “*Wie zalt er diene klokkenlulier zijn?*” Hier wordt *pietse* weer geïnterpreteerd als mannelijk geslachtsorgaan. Dit is een obscene opmerking want “*ne klokkelulier*” is in het Gents iemand die aan zelfbevrediging doet.

In zijn boekje “Het teerlingspel door Oeberleboe” (1899) staat een persiflage op de aria het kaartersduo: “*Sonnez clairs! Battez tambours*” uit Halévy’s opera Karel VI (Elias Lévy, 1799-1862). Oeberleboe laat hen hier teerlingen i.p.v. kaarten:

*“Pietses!, deuzen! ‘k vaeg twee schreven!
 Daer nen trits! ik win ‘ne kluit!
 Ne cavalier! is dat een leve!
 Pardaf! ik win, het spel is uit.”*

Pierlala

Pierlala is een typisch Vlaams figuur “*Nakomeling dier zotten die zoo onbevreesd de waarheid spraken en voor den Vlaamschen volksaard waakten*”, schreef G. Kalf in zijn Geschiedenis der Nederlandse Letterkunde. Hij vermeldt daarbij dat *Pierlala* weer uit zijn kist opdook in humoristische liedjes van de Vlaamse dichter Pierre Lebrocqui die in 1839 verschenen. Maar *Pierlala* is veel ouder. Zowel uit de Oostenrijkse, Brabantse, Franse en Nederlandse periode zijn er *Pierlala*-teksten bekend.

In het Gentse volksmarionettentheater kende men onder de maravouzen - dat

zijn nl. truc- en variétépoppen - *Pietje de Duud*, een geraamte met loszwevende ledematen. *Pietse-de-Duud* is in de verhalen, ook de mythische man met de zeis die je komt halen als je uur geslagen heeft. "*Aos Pietse-de-duud komt, moedde mee...*"

Het is zeker, poneert Hetty Pearl in haar boek "Heerekrantjes - Over Jan Klaassen en Katrijn en hun buitenlandse soortgenoten", dat er beïnvloeding is

PIERLALA
HUMORISTISCH WEEKBLAD
VOOR 't VLAAMSche LAND

Abonnementsprijs voor België :

1 jaar 25.00 fr.
 6 maanden 13.00 fr.
 3 maanden 7.00 fr.

BEHEER EN REDACTIE :

Theresiaenstraat, 16, GENT.

« Als Pierlala in 't kluifje lag,
 • Mee zijn twee bilkeken bloot.
 • De klokken luidden biml boml boml
 • De dooden keeren niet weerom !
 • « It wel » zei Pierlala sassa ! »

Lees deze week in Pierlala : De eerste zitting van de Beernemzaken — In onze Kamer — Van die Waalsche deelinge — Een schandaal in België — De helden aan den trok — 't Genteneerke- 't Leugeneerke — Op ons stadhuis — Aan de Heeren van de Bestendige Deputatie — Wie is er baas op 't Stadhuis? — Bij onze bakkers — Op tram 10 — In St Pietersstatie — Langs den Dok — Ne liefhebber van antikeiten — Aan een stempelbureel — In de drukkerij Vooruit — Ne secretaris op zwier — Kaffeepraat enz., enz.

geweest tussen het volkspoppenspel van Gent en Amsterdam. Men zag in Gent naast de typische poesjenellen ook de poppenkast van Jan Klaassen! Zegt ze.

De Franse mimespeler "*Pierrot*" *Deburau* gaf het Pierrot-figuur weer een nieuwe gestalte. Hij werd de grootste van alle Pierrots genoemd. Deburau

De GIELJOTIENE van PIERLALA

Humoristisch Weekblad voor 't Vlaamsche Land

HOE GENT GROEIDE

Men spreekt veel over «nationale rheids» en over Nationaal bewust- ma. Wat kan meer bijdragen om die volens te ontwikkelen, dan te we- n wie men is, van waar men komt,

viischers. Van daar de namen onzer oude straten : Veldstraat, Koestraat, Ganzenrivier, Nederpolder, Kouter, enz. Men ontwaterde de overstrom-

ook de Minnemeersch was. Die Min- nemersch heeft niets te stan met de vrijerij ofte de lisle. Het was een mindere, een minderwaardige, een doodgevoene mensch. Binst dien tijd was ook St Michiels- parochie tot stadstafel

WAAROM «NU» ???

Dat de Belgische Grundwet met haar : «Alle Belgen zijn gelijk voor de wets» een loelste was wisten we al lang, maar dat er in de Roomsche Kerk nu ook al kristenen van verscheide

veronderstellen dat de eerst-vertrok- kenen tot enge lager-geachte categorie kristenen behooren dan degenen die thans in Duitschland gaan arbeiden. Waar we op den inhoud van dien Herderlijken brief hoorden boffen ??? In middens van Angoliefien woel-

speelde Pierrot in een groot wit hemd met drie pompons. Zijn gezicht was wit geschminkt en onbewogen. Hij maakte er een type vol tegenstrijdigheden van: wreed, maar ook gevoelig, sceptisch en ook naïef. Zouden hij en de volkse, onbevreesd de waarheid sprekende Vlaamse **Pierlala** een verbond hebben aangegaan *in de dood van Pierrot* oftewel *de dood van Pierlala* uit de Hollandse poppenkast?

- De Gentse dialectuitdrukking “*Pierlala spelen*” betekent verscheidene keren ernstig ziek worden en dan telkens genezen en herstellen. Van zo iemand zegt men: “*t Es precies Pierlala of: hij speelt Pierlala*”.

- Wanneer men echter van *een jong meisje* zegt: “*z’hee Pierlala gespeeld!*” dan is ze in blijde - of minder blijde - *verwachting*. “*Tons zit ze mee een pak-ske, hee ze nen harink (haring) ingeslikt mee steert en al, hee’ze een struiks-ken in heur buikske, es ze ieverst (ergens) tege gelupe, zit ze mee de gebakke pere, hèn z’heur blommeke geplukt, hee z’heur loate knippe, hee ze mee heur vijster (venster) ope gesloape, z’hee biljard gespeeld en ‘t was carambole, heure pap es aangebrandt, z’hee de katte aan de koas loate zitte, z’hee wafels loate bakke, z’hèn heur schèwken (schouwtje) uitgekuist*, en dit is nog maar een fractie van de eerbare omschrijvingen.

- *Bij Pierlala* zijn is minder aangenaam dan *Pierlala spelen*: dan ben je dood... Het heeft dezelfde betekenis als *naar Piereland* zijn.

Over de Nederlandse spotnaam *Pierlapotlood* tenslotte behoeft geen twijfel te bestaan. De poppenspelers ontnamen hiermee aan de doodsgfiguur zijn angst-aspect. Dat zal ook te maken gehad hebben met het feit dat de poppenkast zich naar het einde van de 19de eeuw toe meer en meer op kinderen ging richten.

Bij ons is *Pierlala* in de eerste plaats de legendarische held uit de vele Vlaamse spotliedjes. Deze held staat uit zijn graf op telkens er zich in land of stad een min of meer belangrijke gebeurtenis voordoet. Deze verschijning geeft hem dan de gelegenheid tot het zingen van een liedje, waarin hij onverhopen recht toe recht aan zijn mening zegt of een vinnig of stout antwoord geeft dat slechts uit twee, drie of hoogstens 4 woorden bestaat:

‘t es zjuust (wreed, woar,...), zei Pierlala sasa,
‘t es zjuust (wreed, woar,...), zei Pierlala.”

Weldra vond het mythische *Pierlalafiguur* weerklank in de pers. De katholieken zetten het strijdblad “*Pierlala*” op, dat voor het eerst in 1857 verscheen ter gelegenheid van de gemeenteraadsverkiezingen en meer bepaald om het liberaal blad “*Baas Kimpe*” te kunnen counteren, dat hen al heel wat hoofdbrekens bezorgde. Het verscheen amper 2 maand, nl. van 27 oktober 1857 tot en met december 1857.

“PIERLALA HUMORISTISCH WEEKBLAD VOOR ‘T VLAAMSCHE LAND” verscheen voor het eerst in 1921. Het beheer en de redactie waren op de Korenmarkt nr.13. In de linkerhoek van de hoofding zien we Pierlala gezwind uit zijn kist wippen, terwijl een massa mensen lachend toekijken. In de rechterbovenhoek luiden 6 klokken met daaronder de tekst:

*Als Pierlala in ‘t kistje lag,
Mee zijn twee billekens bloot.
De klokken luiden bim! bom! bom!
De dooden keeren niet weerom!
“ik wel” zei: Pierlala papa!*

In 1932 is de redactie overgebracht naar de Theresianenstraat nr. 16, eveneens te Gent. Als verantwoordelijke uitgever staat A. De Munnynck, zoon opgegeven. Op 13 december 1934 verandert “PIERLALA” zijn naam in “De GIEL-JOTIENE van PIERLALA, Humoristisch Weekblad voor ‘t Vlaamsche Land”. Het blad was zeer Vlaams-Nationalistisch van inslag, Anglofoob en antisemitisch. Het werd in 1942 verkocht voor 60 centiemen. De oorlogsversie is dan al ingekrompen tot 2 pagina’s met de grootte van 2/3 van een normale bladzijde wegens de papierschaarste. Het blad verdween definitief in 1943. *Pier-la-la!* was eertijds ook de verkoopskreet of het geroep van de mosselleurders. Criminele Processen uit 1725 schrijft:

“...te venten de voorseyde verssche mosselen met het ratelen ende roepen pierre la la ende andersints.”

Pierke-Pierlala

*“Ja, ‘t Spelleke van Drie Kluite
van iene binne en tweeje buite
Zet zijn puurte woagewijd ope
veur al die grute stadshuiskoppe
Wij kome veur de Poesjenelle
en veur binst den entract
een dreupelke te kome schelle
in mijn puppenbarak (bis)*

En natuurlijk, last but not least, wie kent er de nieuwjaars- en Gentse Feestenconférences van Pierke Pierlala, het geesteskind van Freek Neirynek

en acteur-poppenspeler Luc De Bruycker uit “*t Spelleken van Drie kluiten*” niet? Het is de kruising van het personage van het Gentse poppentheaterfiguurtje Pierke met het temperament, de geest en het karakter van het Vlaamse Pierlala-figuur.

In zijn conférences gaat hij er op een spetterende wijze de politiek-satirische toer mee op en gaat vlijmscherpe dialogen aan met de poppenversies van bekende Gentse “*politieke gliskeshieres*”, zoals hij zelf de leden van het schepencollege noemt. Iedereen passeert de revue en krijgt er van langs, vooral “t Zwart Blok” (Vlaams Blok, rechtse partij)

Na tien jaar Pierke Pierlala herschiep De Bruycker het aangezicht van zijn pop zelfs, o, heiligschennis, volgens sommigen, “*naar zijn eigen beeld en gelijkenis*”. Generaties terug al, trad de Franse mimespeler Debureau op vòòr de scène van o.a. het (poppen) Théâtre des Funambules, uitgedost als Pierrot en hij trachtten door grime (witgeschminkt uitdrukkingloos gezicht, wit kostuum) op zijn speelpop te lijken. Hier hebben we het tegenovergestelde fenomeen: Luc maakte van Pierke Pierlala zijn “look-alike”...

Na een interview met Luc Leekens, stelde Freek achteraf de vraag of er geen uitdrukkingen uit de stukjes van Pierke Pierlala in het Gents blijven hangen waren. Hij dacht daarbij bvb. aan uitdrukkingen als “*legislaconfiture*” en “*politieke gliskeshieres*”. Uiteraard is dat zo. Alle spotnamen van de figuren die zij in “*t Spelleke van drie kluiten*” ten tonele voerden zijn binnen de kortste keren in Gent en zelfs daarbuiten gemeengoed geworden en zij worden door politieke vriend en vijand met plezier en gemonkel gehanteerd en geciteerd.

Denken we maar aan bijnamen als “*Papa Zielbîr*” (Gilbert Temmerman, burgem.), “*Tjsok de Gentsche Puurter*” (Jaak De Poorter, schepen), “*Tony de Paris*” (Tony Van Parys, minister) en “*Kwak-kwak*” (Rudy Van Quaqueebeke, schepen), om maar een paar oudere te noemen en recentere: “*Frank Bike*” (Frank Beke, burgem.), “*Koentsje Krucke*” (Koen Krucke, zanger & schepen), “*Sas van Roessoesoe*” (Sas Van Rouveroy, schepen), “*Daniël Termoyson*” (Daniel Termont, schepen), “*Liezjevin decaluwé*” (Lieven Decaluwé, schepen), “*Jan den Hoet*” (Jan Hoet, dir. SMAK), “*Kloeke Nadia*” (Nadia Merchiers, gemeenter. lid), “*Marina Huurendroagers*” (Marina Hoornaert, schepen), “*Jan Knippedepoeze*” (Jan Schietecatte, dir. Dienst feestelijkh.) en consoorten. Namen die je vaak als geestigheid hoort vallen. Zo zie je maar dat ook politiek satirisch poppentheater vandaag de dag nog onze taal bevrucht.

In het Nederlands cabaret, dat bij onze noorderburen al een veel oudere traditie heeft dan bij ons, kennen ze dit verschijnsel al langer. Bekende one-liners als “*Leg neer die bal*” en “*een uitschuijtafeldame*” (Toon Hermans uit zijn

beroemde conférence Het banket), en de uitroep “*Vrageu...? Geen vrageu...*” (uit “Majoor Kees” van Paul Van Vliet) zijn in Nederland en zelfs hier vrij bekend en worden vaak gebruikt in toepasselijke situaties.

And now something totally different...

We hebben het tot nu toe bijna uitsluitend over Pierke gehad, maar er zijn ook nog een paar andere Gentse uitdrukkingen die niet onmiddellijk iets met de Pierkespop te maken hebben maar toch aan poppentheater of theater *tout-court* ontleend zijn.

Wie toneel speelt is een komediant. <Gr. “komodia”, van “komos” (een feestelijk gelag of ommeegang met muziek zang en dans). “*ne komediant*” speelt “*komeede*”, in “*een komeedieë, een komeedespel of een kluchtspel*”, hij speelt dan een belachelijk spel of bezondgt zich aan weinig of niet ernstige handelwijzen. Wie dit in het ware leven ook doet “*es nen echte komeedespeler*”. Met “*t es mij nog giene fijne komediant*” wordt het wel zeer negatief en bedoelde men dat iemand niet meer of minder dan een huichelaar is.

Een synoniem voor “*komeede*” is “*klucht*”. Zo kent het Gents de uitdrukkingen: “*veur de klucht zijn*”: van plezier houden, “*een klucht sloan*”: een kwinkslag geven, “*iets mee ne klucht afsloan*”: antwoorden met een grappige uitspraak, vooral als men in het nauw gedreven wordt, “*kluchte verkupe*”: grappen maken, “*iemand in de klucht hèn*”: iemand voor de gek houden, “geen kluchte verstoan” is syn. voor “*gij keund uuk tegen geen lolle*”, voornamelijk wanneer “*die lolle*” nadelig is voor de klager. “*Iets zeggen veur de klucht*”, - voor de grap.

Een geboren grappenmaker of -maakster is bij ons “*ne kluchtigoard, ne kluchtspeelder*” of een “*kluchtspeelderigge*” en heeft een voorliefde voor “kluchtspeelderije”.

Vroeger ging men naar “*de Gruute Comedie, de Fransche Theoater*” (den opera) of “*noar den Vloamschen Théoater*”.

Men kon een toneelspeler niet meer beledigen dan hem te verslijten voor “*spellekesspeelder*” of marionettenspeler voor kinderen.

Was er bijvoorbeeld ruzie of werd er gevochten, “*tons woare de marionetten of de puppen aan t danse*”. Deze uitdrukking is dus duidelijk aan het marionettenspel ontleend dat sedert de middeleeuwen bij ons bekend is als het “*dockenspel*”. Synoniemen voor dit gezegde zijn: “doar hedde t spel, t spel es aan de gank” of “*t speктоakel es goande, t es doar kirmesse, t es doar bal*, (cf.> Fr. “*Voilà le bal qui commence*” en D.> “*da geht der Tanz los*” en Eng.> “*The ball opens*”) de katte komd op de kurde, “*t spel es op de woagen*”.

Deze laatste uitdrukking heeft duidelijk iets te maken met de middeleeuwse wagenspelen”, de kluchten of “*kluuten*” waar vaak situaties van onenigheid in het gezin belachelijk gemaakt werden. Dergelijke voorstellingen bestonden hoofdzakelijk uit gekscheren, kijven, twisten en vechten. “*Ter wierd doar nogal wat speктоakel gemoakt...*”

en soms was er wel iemand die letterlijk of figuurlijk “*een vuile*” of “*luulke rolle*” moest spelen.

“*De puppen zijn aan’t dansen*” is syn. voor “*t spel zit op de woagen*” maar werd ook in een positievere betekenis gebruikt om aan te duiden dat er veel plezier gemaakt werd in een gezelschap.

Met: “*Wa veur puppenspel es dad hier?!*” wordt bedoeld: wat een flauwe drukte is dit nu?

Wie een “*puppenhandsje*” of een “*puppemuilken hoa, hoa zeker gien handen gelijk koolschuppen*” maar tere, kleine handjes en een fijn gezicht.

Maakte men iets publiek bekend, “*tons wierd er iets van achter de gordijne g’hoald*”.

Zei men echter: “*Hij hèwd hem achter de gordijne*”, dan vertoonde men zich niet openlijk of was men in het geheim “in den duik” iets aan het uitspoken.

Moest er iets “*veur de pinne komen*” of zat er “*iets in de mouwe*”, was er een of ander verborgen, “*tons zat er iets achter de gordijne*”.

“*Mijne vent stoat thuis op nen theoater*” betekent: hij staat op een verhoog, op een voetstuk, er wordt naar opgekeken en naar geluisterd.

Wanneer een ongehuwd meisje of een vrouw op leeftijd zich “*optuutege*”, dan zei men:

“*Nen ehwen théoater moe een beetse gepareerd zijn!*”

Maakte men overdreven kabaal of misbaar, dan zei men: “*Es dad hier nen theater*” of “*Azoo nen theoater veur drij keers niemendalle!*”

Ik zal wel zorgen dat hij niet in mijn weg loopt wordt in toneeltermen: “*Op mijnen théoater zal’t hij nie komen.*” En als je niet van Gent bent, moet je niet te hoog van de toren blazen, “*moede, mee andere woorden, bij ons nie te vele van uwen théoater kome moaken!*”

Wat zijn nu de voorlopige besluiten die we uit dit onderzoek kunnen trekken? Welke factoren speelden een stimulerende rol op de interactie dialect en spelkens?

- de sociale klasse waartoe het publiek behoorde: werkmensen met hun platgents dialect.

- de poppenspelers die naar de mond van hun publiek toe speelden - en hier kunnen we het vrij letterlijk nemen-: diens brood men eet, diens woord men spreekt. Heldenfiguren en grapjassen lieten zij in de volkstaal hun verhaal doen: het Platgents met zijn eigen spreekstijl en ritme en dit is geen typisch

fenomeen van bij ons maar gemeengoed in Brussel, Luik en Antwerpen, m.a.w. alle grote Belgische steden met enige poppenspeltraditie.

Heel wat woorden en uitdrukkingen in ons dialect hebben we aan de protagonisten Pier, Jan klaassen of Pierlala te danken.

Pier wordt vaak in verband gebracht met fopperijen, gekke situaties, heel kleine zaken, en meestal is er een positieve en lieve bijbetekenis maar vaak ook een sexuele connotatie.

Jan Klaassen is gelinkt met willoosheid en manipulatie.

Pierlala is de *vox-populi*, figuur uit de spotliedjes, “*de franke stijte muile*” en wordt in relatie gebracht met ziekte, dood, en wederopstanding.

Pierke-Pierlala leverde ons dan weer een exclusief leuk stel “*Gentsche*” bijnamen en epytheta voor politici.

Er zijn natuurlijk een aantal uitdrukkingen met “*puppe, komeede, komediant, marionette, gordijne en theoater*”, die via de theaterwereld, de kluchten en wagenspelen in onze taal en zo ook in ons dialect binnengedrongen zijn. Zo zijn ze volstrekt niet exclusief Gents. Men vindt ze in vele dialecten en zelfs ook in het A.N. weer.

We moeten ons ten andere van de illusie ontdoen dat elk dialect zijn eigen woordenschat bezit. Naast enkele buitenbeentjes (denken we aan onze Gentse “*achterwaersterigge*”) verschillen de meeste dialecten binnen het Westvlaams, Oostvlaams, Brabants of Limburgs, hoofdzakelijk qua uitspraak van mekaar.

Beschouw dit artikel slechts als een proeve van onderzoek, een stand van zaken. Ze is zeker nog onvolledig en wij blijven verder speuren naar Gentse vondsten uit de *spellekens*. De bedoeling is het volledige verhaal ooit eens te publiceren.

Om het nog maar eens in Gentse poppenspeltaal te zeggen: “*Ik vind in ieder geval, da’k hier nu al lank genoeg van mijnen théoater an’t moaken ben en da’k aan ‘t einde van mijn kuurdeke zitte.*”

Pierke Pierlala zoe nu zeggen:

“*Au revoir, en tot op mijnen dressoir!*”

Eddy “den Twiedekker” Levis

Bibliografie en bronnen:

- Anoniem: "Het politiek Janklaasspel of het schoolenkwest door Jan Klopterop". Boekhandel van H. Rouseeuw-Arys, Savaenstraat, 25.
- Rico Bulthuis: "Marionetten - Een monografie over poppenspel", Den Haag, 1980. Historisch overzicht over het poppenspel in het algemeen.
- Stef Desodt: "Vlak in mijn ogen zei blinde Maaie. - Een bijdrage tot de Paremiologie". De Sikkel n.v. 1979. Bevat een aantal geestige gezegden en zei-spreuken
- dr. G.T. Haneveld: "Zandloper, zeis en Pierlala, symbolen van de dood in (volks)kunst en cultuur". Kosmos - Z&K Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, 1995. Een uitgave waarin een hoofdstukje: "Pierlala, schijndood" geweid is aan het Pierlalafiguur en waar ingegaan wordt op zijn rol in de volkskunde.
- P. J. Harrebomée: "Spreekwoordenboek der Nederlandsche Taal of verzameling van de Nederlandsche spreekwoorden en uitdrukkingen van vroeger en lateren tijd door P. J. Harrebomée", 3 delen, Kemink en Zoon, Utrecht, Amsterdam 1856 -1870. Zegswijzen en uitdrukkingen thematisch behandeld.
- Lode Hoste: "Gent, poppenspelstad" Een bijdrage tot de geschiedenis van het Gentse poppenspel. Met een voorwoord van Freek Neiryck auteur-journalist. Drukkerij Imschoot, Gent, 1979. Dit boek is na het werk van Pastoor Vandenbroecke een van de standaardwerken over het Gentse poppentheater.
- dr. A.Huizinga: "Huizinga's Spreekwoorden en gezegden. Herkomst, verklaring en vergelijking met Frans, Duits en Engels", 4de druk, Tirion / Baarn, 1998.
- Hoerberleboe (schuilnaam) "Het boekke der teerlingen door Hoerberleboe". Gent. By de voornaemste teerling-maetschappyn. 1878. Geestig boekje dat vol staat met Gentse termen uit het teerlingspel. Daar heeft hij het o.a. over de "Pietjes" of kleine stipjes op de teerlingen. Het boekje werd uitgerijkt bij speciale gelegenheden, meestal het banket bij de viering van een "keunijnk of een keunijnginne van de Pietses-bij".
- Eddy Levis: "Kaak, kaak, nen Twiedekker! Gentsche woorden en uitdrukkingen. Bijien geschart en getiekend deur Gill Van Geert, uitiengelijd en gexplikeerd deur Eddy Levis" August Vermeylenfonds Gent, Bestuursdrukkerij Schaubroeck n.v. Steenweg Deinze 154, 9810 Nazareth, 1991.
- Lodewijk Lievevrouw-Coopman: "Gents Woordenboek" P.V.B.A. Broers, Uitgever. Met de welwillende toestemming van de koninklijke Academie voor Taal- en Letterkunde, N.V. Drukkerij Erasmus, Ledeborg, Gent, 1974.
- E. Levis: "Interview met Diane Van Boxtaele over 't Spelleke van Treeze Blauwers (1995) Artikel in "Figeuro", vaktijdschrift voor Poppen en Figurentheater van het E.F.T.C. jg. nr. 1995.
- Mevr. Van Boxtaele woonde in 1994 nog in de Gravin Johannastraat in het St.-Elisabethbegijnhof maar is oorspronkelijk van de St.-Lievenspoort waar zich het bewuste spelletje bevond. Zij vertelt er over haar bezoeken, en beschrijft op een ludieke wijze de sfeer in dat theatertje.
- E. Levis: "Interview met Gust "Lajoie" Neiryck" Artikel in "Figeuro" jg. nr. ,199. Dit is een interview afgenomen bij hem thuis in de Rabotstraat. Een fragment waar hij het heeft over de gebruikte taal en wie wanneer wat spreekt in heb ik gebruikt in de lezing.
- G. A. Mesters: "Wat het volk zegt. - Een nieuwe verzameling spreekwoorden, zegswijzen en gezegden" Uitg. Het Spectrum, Prisma-boeken nr. 1782. Utrecht / Antwerpen, 1977.

- Freek Neiryck: “Volkse personages zijn veel komischer in figurentheater.” Artikel in “Figeuro” jg. 7 nr. 2, 2/VII, 2000.
- Hetty Pearl: “Heerekrintjes - Over Jan Klaassen en Katrijn en hun buitenlandse soortgenoten”. Gaade uitgevers Veenendaal, 1987.
Een standaardwerk voor wat geschiedenis van Europees en in het bijzonder Nederlands en Belgisch poppentheater betreft.
- Marc Reynaerts: “West-Europees poppenspel zou niet bestaan hebben zonder commedia dell’Arte” uit zijn licenciatsthesi: “Pedrolino, Pierrot, Pierke”, artikel in “Figeuro”, jg. 6, 2000.
- dr. F. A. Stoett: “Nederlandse Spreekwoorden en gezegden - Verklaard en vergeleken met die in het Frans, Duits en Engels. Bewerkt door dr. C. Kruyskamp B.V. W.J. Thieme & Cie. - Zutphen, 1974.
- Edward Van Bragt: “Het leven in de Gentse “Poortjes” vòòr 1900” Overdruk uit “Oost-vlaamse Zanten”. drukk. v/h Ad. Hoste, nv, Gent. 1946.
- Karel Waeri: “Verzameling der volledige Kluchtige en Politieke liederen van Karel Waeri den Gentschen “Beranger” door P. Waeri (zoon). Aanhangsel “DE VETJES” Uitgegeven door de Wwe. Karel Waeri “Reep” Gent, 1899.
- Luc Wilmink: “Het lied van Pierlala”, Roman, MCMXLIV, H.P. Leopolds uitgevers Mij n.v. ‘s Gravenhage. Met de muziek van het Pierlala-lied en enige historische toelichting door de schrijver; (pp. 8-24), 1944.

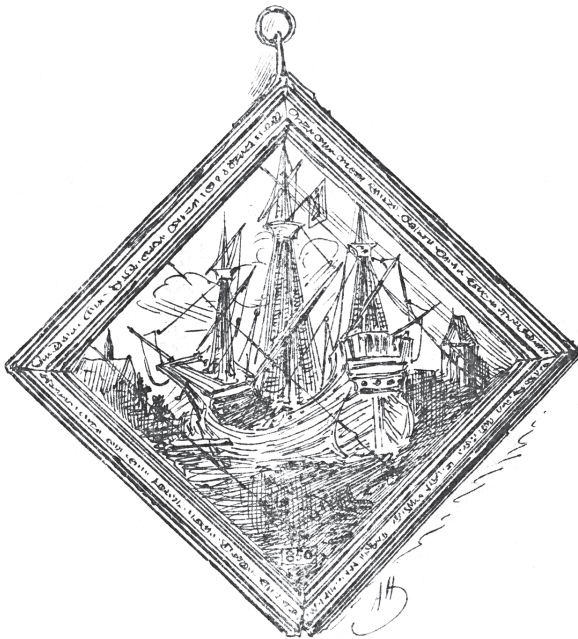
INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE. FICHE N° 154

Op 2 juni 1899 stelde Ernest Lacquet in de rubriek "Schilderijen - Oudheidkundig Museum; n° 850 - XVIe eeuw (1575) in het Frans een fiche op over

Cartouche van de Vrije Schippers

Het hieronder afgebeeld schilderij bevindt zich in het Oudheidkundig Museum onder het n° 850; het heeft opeenvolgend deel uitgemaakt van de collecties C. De Bruycker en L. Minard.

Het is een vierkantig bord, diagonaal geplaatst, bestaande uit verschillende

planken met een lijstwerk, het geheel in eikenhout is in de bovenste hoek voorzien van een ring.

Het schilderij stelt een gouden schip voor met drie masten en opgeheide zeilen en aan de grote mast een vlag met de keizerlijke wapens.

Aan de boeg, aan dewelke een anker hangt, bemerkt men een matroos die het touwwerk schikt. Op de verhoogde roersteen bevindt zich de roerganger. Op de achtergrond van het bord, links, is de kapel van de gilde afge-

beeld (?), rechts een halfcirkelvormig gebouw met een torentje en kantelen. Aan de onderzijde van het schip, in de onderste hoek van het wapenschild, een monogram gevormd door de ineengestregelde letters S & L: *Schelde en Lei*. Volgens F. De Vigne zou dit *Scheep-Lieden* (Schippen) betekenen.

Op onze schets zijn de letters S & L niet te zien, ze zijn gedeeltelijk weggestoken achter het opschrift.

Op de rand van het kader leest men:

Den amijrael es mijnen name hier bekennt fijn/
Tot sKeysers dienste moet ick altijs bereet staen/
Om den Coopman te bewaeren moet ick ooc deligent zijn/
Huu de zee zal ie de vianden zeer vreet slaen 1575.

Cf. F. De Vigne, *Moeurs et usages des corporations de métiers* (Gent, 1857), p. 116 en pl. 18.

GENT-SINT-PIETERS: EEN VOLWAARDIGE TRILOGIE DE TWEDE VERSIE (1908-1912) IS UIT HET GEHEUGEN GEWIST...

VOOR U VERZAMELD UIT 31 600 EDITIES VAN DE "GAZET- TE VAN GENT".

De eerste uitgave van het Sint-Pietersstation, in gebruik van 1881 tot 1908, was een bescheiden barak, een stad als Gent onwaardig en de enige afbeelding die mij daarvan bekend is kan daarvan getuigen.

Over het huidige station blijft men te pas en te onpas beweren dat het dateert van 1913, terwijl het in november 1912 reeds werd verheven tot "statie tweede klasse" en de minister van Spoorwegen er een halte plande voor de internationale "prachttreinen" uit Brussel en Oostende.

Maar de imposante verschijning aan de zuidkant van het Maria-Hendrikaplein, thans weer volop in de belangstelling wegens de drastische renovatie die dit jaar wordt aangevat, is echter de derde versie van het station! Resten ons dus de logische vragen hoe de tweede versie er dan wel heeft uitgezien en waar die precies heeft gestaan. De pers wijdde er destijds ruime aandacht aan en gedurende de vier jaren dat het gebouw in gebruik was moeten honderdduizenden stedelingen en bezoekers er gebruik van hebben gemaakt. Om echter dat "vergeten station" in de juiste context te kunnen plaatsen, is het nodig de ontwikkeling van de spoorwegen ten zuiden van de Kortrijksepoort te citeren, zij het uiteraard via een ingekorte versie.

Toch zal na het lezen van wat hier volgt niet alles even duidelijk zijn geworden. Met een potloodpunt de precieze locatie op een stadsplan aanstippen blijft een hels karwei en hoe kan het in 's hemelsnaam dat er van die versie geen enkele foto te vinden is?... Tenzij u er één liggen hebt natuurlijk... Laat in dat geval zeker iets weten...

*** 12 augustus 1838**

Plechtige opening van de spoorlijn Gent-Zuid - Brugge, op 28 augustus uitgebreid tot Oostende. Eenmaal over de Schelde aan de Sint-Lievenspoort reden de treinen via de Stropbrug in een wijde bocht buiten de Kortrijksepoort over de Leie richting Drogen. Aanvankelijk waren er enkel stopplaatsen in Landegem, Aalter, Bloemendaal en Jabbeke.

15 mei 1872

Er is sprake van onderhandelingen vanwege de stad met het gouvernement over het inrichten van een centrale statie buiten de Kortrijksepoort, teneinde te vermijden dat voortaan de sneltreinen tussen Oostende en Brussel nog tot in de tegenwoordige statie van de Muinkmeersen (* *Gent-Zuid*) moeten lopen. De sneltreinen komen nu toe binnen de hangaar (* *de perrons van Gent-Zuid*) van aan de bergplaats der locomotieven buiten de Sint-Lievenspoort (* *vlakbij Stropbrug op Ledebergs grondgebied*) en moeten daarna op dezelfde plaats terugkeren, wat gemiddeld een verlies van 20 minuten veroorzaakt.

Met het bouwen van een centrale statie aan de Kortrijksesteenweg langsheen de ontworpen boulevard van de *Oude Barrière* naar de Heuvelpoort (* *de Parklaan*), zou men de omweg vermijden die men destijds heeft moeten maken waar de ijzeren weg door de aanwezigheid van de citadel niet mocht komen. Die is nu door de stad aangekocht, die er nieuwe lanen en een nieuwe wijk met aanplantingen zal aanleggen.

Die nieuwe statie zou een groot voordeel aan de stad opleveren, doordat men de gronden der citadel dan voordeliger zou kunnen verkopen.

24 augustus 1881

Men verzekert dat bevel is gegeven om de werken aan de statie buiten de Kortrijksepoort onmiddellijk te beginnen. Het is op een ondervraging van onze volksvertegenwoordiger de heer d'Elhougne, dat de heer minister van openbare werken zich verhaast heeft de hand aan het werk te doen slaan.

1 september 1881

Wij hebben een goede tijding kenbaar te maken aan de voorgeborchtenaren van de Kortrijksepoort. Bij *dépêche* van de heer minister van openbare werken, gedagtekend van gisteren, is aan het spoorwegbestuur bevel gegeven om te rekenen van zaterdag 3 september aanstaande, de gewone treinen van de lijn naar Brugge en Oostende, gaan en keren, te doen stilstaan aan de bareel op de Kortrijksesteenweg, voorbij de herberg *De Oude Barrière* (* *destijds gelegen tussen de Parklaan en de Kortrijksesteenweg*).

Men zal aldaar reizigers opnemen en de baanwachter zal de reiskaartjes afleveren tot wanneer de dienst geheel zal geregeld zijn en er een statiegebouw zal zijn opgericht. Dan zal men er ook koopwaren kunnen verzenden. De nodige opmetingen zijn reeds gedaan en men zal er binnenkort aan beginnen.

2 september 1881

De aanbesteding voor de werken aan de statie buiten de Kortrijksepoort zal op 23 september aanstaande plaatsgrijpen in de statie van Brugge. Het bestek voor een voorlopig gebouw voor ontvangsten en een paviljoengemak bedraagt 3 904, 55 frank.

De nieuwe standplaats zal *Statie van Gent-Sint-Pieters* genoemd worden. Een dertigtal werklieden hebben reeds de grond gevuld en effen gelegd waarop de nieuwe statie moet gebouwd worden.

24 september 1881

Zondag zal om 5 uur 's namiddags buiten de Kortrijksepoort tegenover *De Oude Barrière* een concert gegeven worden door de fanfaremaatschappij *De Vaderlandsliefde*, ter gelegenheid van de aldaar gevestigde nieuwe statie (* *lees: standplaats*), om 8 uur gevolgd door een volksbal met verlichting van de estrade en een vuurwerk om 9 uur (* *uiteindelijk wegens het slecht weder een week uitgesteld*).

4 december 1881

Te rekenen van maandag 5 december zal in de nieuwe statie Gent-Sint-Pieters (* *eerste versie*) de dienst ingericht zijn voor reizigers en bagage. Het ware zeer wenselijk dat daar spoedig ook de dienst voor het verzenden van koopwaren in werking wordt gesteld. Hieraan is nog meer behoefte dan aan een standplaats voor reizigers.

Eerste versie van het Sint-Pietersstation uit 1881 aan de Parkplaats. Uiterst rechts het paviljoentje met de “pissijnen” en “gemakken”, links een gedeelte van de in steen opgetrokken goederenloods.

20 januari 1882

Op de nieuwe statie buiten de Kortrijksepoort prijken twee opschriften, maar zij zijn in het Frans. Er is in het dubbel te lezen: Gand-Saint-Pierre.

Het gebouw staat onder het bestuur van de statie van Brugge, dat dus de plichtige is. Het was nochtans zo gemakkelijk om naast het Frans opschrift ook een Vlaams te plaatsen. Er moet hier weer plichtsverzuim in het werk zijn en die miskennis van onze taalrechten zal bij de heer minister van openbare werken aangeklaagd worden.

In Brugge bouwt men een nieuwe statie. Dat de Bruggelingen maar oppassen of zij krijgen daar ook niets anders dan Franse opschriften!

28 januari 1882

Te rekenen van 2 februari zal een telegraafbureel geopend worden in de statie Gent-Sint-Pieters. Het bureel zal alle dagen open zijn van 9 uur 's morgens tot 's middags en van 2 tot 7 uur 's namiddags.

27 maart 1882

Goed nieuws voor de voorgeborchten van de Kortrijkse- en de Heuvelpoort. Te rekenen van 1 april aanstaande zal de statie Gent-Sint-Pieters, welke reeds open was voor de reizigers-, bagage- en telegraafdienst, ook ingericht zijn voor de pakgoeddienst, tarieven 1 en 4, van 5 kilo of minder.

23 oktober 1883

De spoorwegstatie buiten de Kortrijksepoort wordt 's avonds nog steeds met petroleumlampen verlicht en dit op een wijze die veel te wensen overlaat. Het is er allesbehalve klaar en wij roepen hierop de aandacht in van het spoorwegbestuur.

Aangezien het gas tot daar en zelfs nog verder ligt, ware het wenselijk dat men in de statie gaslantaarns plaatst. Men zou dan een betere en veel doeltreffendere verlichting hebben en voor de reizigers zou het er veiliger zijn.

8 juni 1887

De heer Vandenpeereboom, minister van Spoorwegen, Posten en Telegrafien, is gisteren de spoorwegstatiën van onze stad komen bezoeken. Hij was vergezeld van de algemene bestuurders en werd ontvangen door de Gentse senatoren en volksvertegenwoordigers.

Na onderzoek heeft hij het beginsel erkend voor de bouw van een nieuwe standplaats (* lees: *sporenbundel*) buiten de Kortrijksepoort, ter uitbreiding van de huidige statie Gent-Sint-Pieters en bevelen gegeven om onmiddellijk een ontwerp ter studie te leggen.

30 mei 1889

In de Gentse gemeenteraad werd gehandeld over de vergroting van het park en de inrichting van een openbare plaats aan de statie Gent-Sint-Pieters. De heer Lutens stelde voor al de gronden aan te kopen die de vergroting van de nieuwe statie (* *het sporencomplex dus*) zullen uitmaken.

De heer Duhayou verklaarde dat men alvorens te beslissen, het belang van deze statie moet kennen en dat kan men nog niet weten.

De heer Martigny beweerde dat die in de toekomst heel belangrijk wordt.

28 december 1889

Men is voor goed begonnen aan de verbreding van de spoorbaan voor de vergroting van de statie Gent-Sint-Pieters. Een aantal aardewerkers zijn bezig de plaats te bereiden waar de wisselsporen moeten komen.

24 december 1890

Wat vooral de wijk van de Kortrijksepoort aan belangrijkheid en verfraaiing

zal doen toenemen is de herbouwing en vergroting der thans bestaande spoorwegstatie, voor de omgeving en een groot gedeelte van de stad van groot nut en gemak.

De onteigening van de gronden voor de uitvoering van die werken is sedert enige tijd gedaan. De afbraak van de houten windmolen De Kraaie en meegaande huizen is reeds ver gevorderd. De statiegrond heeft een grootte van verscheidene hectaren en strekt zich uit van de Kortrijkse- tot de Zwijnaardsesteenweg.

De statie zal door haar sierlijke bouw en aangename ligging één der schoonste zichten van de stad uitmaken, beheerst door een fraai voorplein en twee allermooiste toegangen, de Kortrijksesteenweg met zijn aanmerkelijke verbreding en de nieuw aan te leggen boulevard (* *de Parklaan*) welke in rechte lijn naar het stadspark zal leiden.

Het uitzicht van de stad zal hier in voortreffelijkheid en pracht niet moeten onder doen voor dit van andere steden en hen zelfs in vele opzichten ver overtreffen.

16 april 1891

Wat moet er komen midden het nieuwe statieplein van Sint-Pieters? Zou men niet wel doen daar een *square* aan te leggen? De rijweg er langs is breed genoeg. Hoe eerder men er aan begint, hoe beter!

23 juni 1891

De heer Duhayon riep de aandacht van de stedelijke raad op het onooglijk gebouwtje dat de statie van Sint-Pieters-Aalst moet verbeelden. Die barak ontsiert geheel en al de zo schone wijk waarin ze geplaatst is.

De heer Lippens, burgemeester, merkte op dat de stad in die zin niets zal verkrijgen van de minister van Spoorwegen. Er is geen stellige belofte. Alles bepaalt zich tot een toelage en niet tot het bouwen van een schone statie.

30 augustus 1892

Een dienst waarover de Gentenaars te klagen hebben is deze van de tramways (* *de paardentramlijn tussen de Korenmarkt en de Kortrijksepoort had sinds september 1874 haar eindpunt nabij de Van Egmontstraat*). Buiten de Kortrijksepoort vraagt men gestadig om tot aan de statie Gent-Sint-Pieters te kunnen rijden. Niet te doen!

De zaak was slechts uitgesteld, zegt men, omdat de weg van het tegenwoor-

dig standpunt van de tram tot aan de statie niet gans gekasseid was. Nu dit werk al geruime tijd voltooid is, is het onnodig de nuttigheid van die uitbreiding te herhalen. Zowel de maatschappij van de tram als de bewoners van de meer en meer bevolkte wijk zouden er voordeel uit trekken.

De heer burgemeester heeft slechts kunnen antwoorden dat de gemeenteraad terzake niet bevoegd is. De stad exploiteert de tramwegen niet, ze heeft ze in concessie gegeven. Zolang de vergunninghouders geen uitbreiding indienen, is het onmogelijk op de vraag van de verzoekers in te gaan.

Anderzijds maakt de Kortrijksesteenweg geen deel uit van de stadswegen maar van de staatswegen. Indien de maatschappij van de tram een aanvraag tot verlenging wil formuleren, moet deze gericht worden aan de staat en niet aan de stad...

28 maart 1893

Het schepencollege heeft besloten dat de standplaats voor de statie Gent-Sint-Pieters *Parkplaats* zal genoemd worden. De boulevard die deze plaats aan het park verbindt zal *Parklaan* heten.

29 november 1898

Inwoners van de Ottergemsesteenweg vragen de tussenkomst van het stadsbestuur bij de heer minister van Spoorwegen, om de spoorbaan van Oostende en die van Kortrijk (* *thans de De Pintelaan*) door middel van een viaduct over de steenweg te doen maken, wat voor hen zeer voordelig zou zijn.

De heer burgemeester Braun acht die verandering best mogelijk en men moet er zich in het spoorwegbestuur reeds mee bezig hebben gehouden. In dat geval zal de statie Gent-Sint-Pieters verhoogd moeten worden en van trappen worden voorzien.

25 januari 1899

Eergisteren heeft in de namiddag de feestelijke inhuldiging van de elektrische trams in de stad plaatsgehad (* *aangedreven door middel van accumulatoren*). Op 2 februari aanstaande zal de regelmatige dienst beginnen op de lijn van de Korenmarkt naar de statie van Gent-Sint-Pieters (* *met stilstand op de Parkplaats*), de Heuvelpoort, de statie Gent-Zuid, de Van Arteveldeplaats en Sint-Jacobs.

20 maart 1899

De minister van Spoorwegen zal op Sint-Pieters-Aalst een streep grond langs de ijzeren weg laten onteigenen over een breedte van 100 meter langsheen de Musschestraat, teneinde er de nieuwe statie (* lees: *sporencomplex*) uit te bouwen en in te richten.

17 april 1899

Verleden week zijn de ingenieurs van het spoorwegbestuur aan de statie Gent-Sint-Pieters de nodige studies en opmetingen komen doen om de baan op te hogen, teneinde later de spoorwegdoorgangen te kunnen afschaffen.

5 juni 1899

De statie Gent-Sint-Pieters zal herbouwd en merkkelijk vergroot worden. De spoorlijn naar Kortrijk zal van aan Gent-Zuid verbonden worden met *Het Snekken* aan de Leie en de treinen zullen voorbij Gent-Sint-Pieters lopen. De lijn tussen *Het Strop* en de statie van Sint-Denijs wordt daarna opgebroken. Ook zal een nieuwe verbinding worden gemaakt tussen Gent-Sint-Pieters en de statie van Melle. Langs deze lijn zullen de internationale sneltreinen lopen welke de statie van Merelbeke niet meer door moeten en in Gent-Zuid niet meer binnenkomen (* *De aangenomen aflijning liep langs een wijde bocht van aan de Zwijnaardsesteenweg, voorbij het kerkhof van de Heuvelpoort, over een vaste Scheldebrug en verder door de Merelbeekse meersen*).

17 september 1900

Het spoorwegdepartement zal eerstdaags grote werken aanvangen langs de Zwijnaardse- en Kortrijksesteenwegen. De statie Gent-Sint-Pieters zal verplaatst worden naar de plek waar het straatje naast de afspanning *Den Hert* de spoorbaan kruist (* *eerste verwijzing naar de Elisabethlaan en het Maria-Hendrikaplein, toen nog onontgonnen gebied*).

Het zal een grote statie worden en de koopwarendienst die nu in Gent-Zuid geschiedt, zal naar daar worden overgebracht.

4 mei 1901

Verleden jaar werd tot de aanleg van een nieuwe spoorlijn tussen Brussel en Gent besloten, met het oog op een exploitatie met grote snelheid. De studie is

beëindigd en sedert 12 oktober goedgekeurd. De ontwerpen voor de kunstwerken bevinden zich in de burelen van de staatsspoorweg.

Het is echter te voorzien dat het leggen van de lijn minstens drie jaren zal vertraagd worden door de gerechterlijke onteigeningen.

30 december 1901

Reeds op 12 april 1899 verscheen een verhoog van het schepencollege over het nut der verandering van de wijk Gent-Aaigem en de statie Gent-Sint-Pieters, maar de uitvoering werd vertraagd door de tussenkomst van het departement van Spoorwegen. Thans zijn de partijen het over alles eens.

De statie zal verplaatst worden over de Kortrijksesteenweg, in de richting van de spoorbaan naar Brugge. Ze zou zeer groot zijn. Men beweert dat ze 150 meter lang zal worden en ze zal zich over een terrein van 50 ha uitstrekken tot aan de brug van Het Snekpen. Van daar tot aan de statie Gent-Zuid worden al de spoorbanen opgehoogd.

De doorgangen aan de Kortrijkse-, Zwijnaardse- en Ottergemsesteenweg zullen afgeschaft en door viaducts vervangen worden.

Voor het statiegebouw dat komt op 600 meter van de Kortrijksesteenweg, zal er een plein zijn van 12 300 m² oppervlakte (* *het Maria-Hendrikaplein*) en daarrond zal een groot aantal straten worden getrokken.

Dit plein wordt met de Parkplaats en de Van Monckhovenstraat verbonden door met bomen beplante lanen van 20 meter breed. (* *respectievelijk de Clementina- en Elisabethlanen*). Al de huizen langs deze lanen zullen tuintjes aan de straatzijde moeten hebben zoals op de Parklaan.

Een straat van 15 meter breed (* *de Afsneelaan, later Koningin Fabiolalaan*) zal voeren naar de Leie, waarvan de loop recht wordt getrokken van aan de Snekbrug tot de stedelijke schietbaan.

Er komt een gebogen laan van 26 meter breed tussen het uiteinde van het park en de Godshuizenlaan, verbonden door een brug over de Leie (* *eerst onder de algemene benaming "Albertlaan" maar het gedeelte voorbij de brug werd in december 1918 gewijzigd in "Groot-Britanniëlaan", dat tussen het Maria-Hendrikaplein en het park werd in augustus 1929 de "Astridlaan"*).

Een laan van 20 meter breed zal ten zuiden van de Kortrijksesteenweg langs de spoorweg in verbinding komen met de Zwijnaardsesteenweg en de brug over de Schelde aan *Het Strop* (* *de Stroplaan, later Burggravenlaan*). De staat zal aan de stad de oude spoorbaan afstaan.

De uitvoering van al deze werken zal verscheidene jaren duren.

16 januari 1902

De heer Maenhout heeft een vraag gericht aan de heer minister Liebaert betreffende het bouwen van een voorlopige schuilplaats voor reizigers in de statie Gent-Sint-Pieters (* *nog steeds de eerste versie*).

De minister van Spoorwegen, Posten en Telegrafien heeft geantwoord dat de statie gans moet herbouwd worden en er daarom geen schuilplaats werd opgericht. Volgens hem wisselen daar overigens weinig reizigers van trein en mogen zij in het rijtuig blijven tot de aansluitende trein binnen is.

29 juni 1903

De uitslag van de aanbesteding voor de vergroting van het koopwarenmagazijn in de statie Gent-Sint-Pieters heeft als laagste bieder met 250 frank de heer J. B. De Landtsheere van Gent aangewezen.

25 november 1903

Vrijdag zal de opening plaatshebben van de aanbiedingen voor het bouwen van afdaken in de statie Gent-Sint-Pieters. Eén zal geplaatst worden langs de kant van de statie voor de reizigers welke van Brugge en Oostende komen, een andere langs de overkant voor de reizigers in de tegenovergestelde richting.

4 januari 1904

De stad zal met de heer Carpentier in de wijk Sint-Pieters-Aaigem gronden ruilen nabij de nieuwe statie en de nieuwe laan. De zaak zal *met geloken beurzen* gedaan worden (* *wederzijdse schulden zo vereffenen dat geen overdracht van geld nodig is*).

De heer Carpentier bekomt daar gronden in ruil voor andere. Hij zal aan de stad 54 641 frank betalen voor de wegeniswerken van de straten die zullen geopend worden op de gronden, gezegd *Het Klein Speelplein*.

13 mei 1904

Langs de lijn van Gent-Sint-Pieters naar *De Snep* zal men eerstdaags beginnen aan het ophogen van de spoorbaan. Men heeft reeds buiten de haag van de statie tot aan de eerste bareel (* *aan de Ganzendries*) het grondvlak gelegd voor het maken van de baan waarop de ballasttreinen zullen rijden.

20 juni 1904

De werken tussen Gent-Sint-Pieters en de Stropbrug, waar de spoorbaan Gent-Oostende moet opgehoogd worden om de barelen af te schaffen, vorderen goed.

De tijdelijke dubbele baan langswaar het verkeer zal geschieden terwijl de spoorweg tussen de Meersstraat en de Kortrijksesteenweg wordt opgehoogd, is reeds gedeeltelijk gelegd, zodat zij binnen een paar weken in dienst kan gesteld worden.

11 maart 1905

Het ophogen van de grond voor de nieuwe statie van Gent-Sint-Pieters zal omtrent twee jaar duren. Twaalf treinen, elk van vijftig wagons, brengen elke dag gezamenlijk 2 500 m² aarde aan.

18 juni 1906

De ophoging van de meersen wordt bestendig voortgezet en is reeds ver gevorderd. Men mag hierbij niet vergeten dat van de bareel aan de Kortrijksesteenweg tot aan *Het Snekken* de afstand 1 088 meter is en de grond meer dan vier meter moet opgehoogd worden.

6 juli 1907

De nieuwe statie Gent-Sint-Pieters zou tegen de Wereldtentoonstelling van 1913 geheel moeten voltooid zijn. Het ware inderdaad te betreuren moesten wij tegen het tijdstip waarop duizenden vreemdelingen onze stad zullen komen bezoeken, daar nog een voorlopige, houten statie hebben...

19 september 1907

Nabij de spoorwegdoorgang rechtover de Voskensstraat en de plaats voor de nieuwe statie Gent-Sint-Pieters, is door vier stokken het terrein aangeduid waar een voorlopig gebouw voor de statiedienst zal worden opgericht (* *eerste melding in de pers over de tweede versie van het station Gent-Sint-Pieters*).

19 januari 1908

Men zal weldra overgaan tot de aanbesteding voor de inrichting van een voorlopige statie op het grondgebied van Gent nabij *De Snep*. Zodra deze voltooid is zal men de tegenwoordige houten barak afbreken en de voorlopige banen leggen over de Parkplaats.

Waar thans de spoorbanen liggen kan men dan de viaduct over de Kortrijksesteenweg bouwen. Er zullen vier sporen worden gelegd, waarvan twee uitsluitend voor de nieuwe lijn Brussel-Zuid - Oostende.

5 maart 1908

De aanbesteding voor de voorlopige Sint-Pietersstatie zal morgen om 11 uur plaatshebben in de Zuidstatie. Het bestek bedraagt slechts 21 298, 43 frank, wat ons weer een prachtmonument belooft!

Het gebouw zal komen tussen de huidige, houten barak en de plaats die is aangeduid voor de grote, nieuwe statie. Het zal er één zijn zonder verdiep met twee gevels, één langs de voorzijde en een andere langs de zijde van de sporen. Het zal een ruime wachtzaal voor de derde klasse bevatten, een wachtzaal voor de eerste en de tweede klasse en de nodige ontvangtburelen en inrichtingen voor pakgoed en reisgoed. De aanbesteding omvat ook nog het oprichten van een gebouwtje voor *de pissijnen* en de *gemakken*.

Alles moet, op straf van boete van 20 frank per dag, binnen de 80 dagen voltooid zijn, te beginnen van de dag waarop de aannemer bericht ontvangt.

15 april 1908

Er wordt gemeld dat de professor Cloquet en de bouwmeester Mortier gelast zijn met de plannen voor de nieuwe, grote statie Gent-Sint-Pieters (* *de derde versie dus*).

21 april 1908

De plaats van de voorlopige statie (* *tweede versie*) is dichtbij de overweg afgebakend door een houten staketsel en men is bezig de brede Prins Albertlaan te kasseien, welke naar het gebouw en dat van de koopwaren zal lopen.

De afstand tussen de Kortrijksesteenweg en de voorlopige statie is lang. Voor de reizigers is het wenselijk dat tot daar een tramlijn zou worden aangelegd.

18 juni 1908

De voorlopige statie Gent-Sint-Pieters is zover voltooid, dat zij reeds bedekt is. Spoedig zullen de binnenwerken met ijver worden doorgedreven, zodat men hoopt ze tegen het volle badseizoen rond 15 juli in dienst te kunnen stellen.

In dit vooruitzicht zijn reeds twee spoorbanen gelegd over de Kortrijksesteenweg om de reizigersdienst in te richten langs de andere kant van het houten stationsgebouw. Intussen zal de thans bestaande baan worden opgehoogd.

8 juli 1908

Er zal gewacht worden tot na het drukke treinverkeer tijdens het badseizoen om de voorlopige statie in gebruik te nemen. Men zal immers de treinen moeten doen lopen naast de tegenwoordige baan langs de kant van de stad en dat werk is nog maar pas aangevangen.

Reeds legt men in de Clementinalaan een weg aan tussen de Parkplaats en het nieuwe gebouw (* *tweede versie*). Deze zal spoedig gekasseid worden, zodat de rijtuigen die reizigers aanbrengen tot juist voor de tijdelijke statie kunnen komen.

8 augustus 1908

In het begin van de maand september zal de houten Sint-Pietersstatie (* *eerste versie*) door het bestuur der spoorwegen verlaten worden om heel de dienst over te brengen naar de gemetselde, voorlopige statie, welke enige honderden meter verder aan het uiteinde van de Clementinalaan is opgericht.

Op de koer van de oude statie werden reeds voorbereidingen getroffen om de sporen te verbinden met het deel van de nieuwe lijn dat de steenweg doorkruist en juist voor het perron van de voorlopige statie loopt.

Volgende week reeds zal men de dienst van de koopwaren wagons overbrengen. Zodra alle diensten verhuisd zijn, zal men beginnen met het bouwen van de grote viaduct over de Kortrijksesteenweg en het ophogen van de spoorbanen verder zetten, om ze op het peil te brengen van de nieuwe, veel grotere statie (* *derde versie*).

11 augustus 1908

De Clementinalaan is reeds gekasseid en afgesloten met een reeks spoorweg-

bielzen die men met een klein kostje in een witte kalklaag heeft gestoken. Het spoorwegbestuur zal er zich niet aan geruïneerd hebben...

Rechtover de toegang van de voorlopige statie heeft men in de Prins Albertlaan een nieuwe straat geopend welke loopt in de richting van de Loostraat.

22 augustus 1908

De nieuwe statie (* *tweede versie*) is sinds 18 augustus geopend voor het koopwarenvervoer. De waren welke aankomen of van daar verzonden worden, moeten per volledige ladingen afgehaald of gebracht worden op de koer.

Binnen een paar dagen zal aan de spoorwegdoorgang van de Kortrijksepoort langs de kant van de stad de dubbele spoorbaan voltooid zijn om deze te vervangen welke thans gebruikt wordt.

Intussen wordt het voorlopig statiegebouw naarstig afgewerkt om het weldra voor het reizigersverkeer te kunnen openen. De winketten met ijzeren afsluitingen zijn gereed, de wachtzalen zijn in orde en men plaatst de gasverlichting.

De baan voor de statie zal verlicht zijn met een aantal grote petroleumlampen van het stelsel *Wells*, die nogal goed op elektriciteit lijken. Ten behoeve van deze dienst wordt nabij de statie een stapelplaats voor 4000 liter petroleum ingericht.

Men legt de laatste hand aan de verschillende wissels welke in de nieuwe statie zullen nodig zijn en men hoopt dat eind augustus alles wel zal klaar komen.

27 augustus 1908

De trein met het Hongaarse circus *Henry* arriveerde stipt in de voorlopige Sint-Pieterstatie en bestond uit 39 wagons: 10 met 100 paarden, 4 olifanten, 2 kamelen, een beer en talrijke honden, 25 met groot materieel zoals wagens, rijtuigen, een automobiel en een locomobiel, 2 van derde klasse vol artiesten en een fourgon waarin ook nog een aantal leden van het personeel hadden plaatsgenomen.

Daar de inrichting van het lossen en laden van dergelijke treinen in Gent-Sint-Pieters nog niet geheel in orde is, moest de trein een paar malen vooruit en achteruit rijden om te versporen, teneinde op een gepaste baan te komen. Wat later werd alles en iedereen langs de boulevard naar het Sint-Pietersplein gevoerd.

2 september 1908

Te beginnen van 4 september zullen de diensten van reizigers, reisgoed, koopwaren en telegraaf overgebracht worden van de houten statie naar de nieuwe, voorlopige statie nabij de Maria-Hendrikaplaats.

Ze is gelegen op 600 meter van de huidige in de richting van Oostende en toegankelijk langs de Clementinalaan, de Prins Albertlaan, de Boudewijnstraat, de Afsneestraat en de Meersstraat, waarin de rijrichting voorlopig is veranderd.

Teneinde het publiek op zijn hoede te stellen tegen alle dwaling meldt het bestuur van de Spoorwegen dat in de richting van Oostende naar Brussel om 11.49 trein 3034 de eerste zal zijn die aan de nieuwe statie zal stoppen. In de richting van Brussel naar Oostende zal de eerste trein nr. 93 zijn, die er om 13.14 zal stilhouden.

Wegens het sluiten van de oude statie zal tramlijn 4 van de Kortrijksepoort verlegd worden, zodanig dat zij langs de voorlopige voorbijkomt. Het is jammer dat zulks nog niet gedaan is, aangezien de reizigersdienst er reeds een aanvang neemt.

De personen die van de tram willen gebruik maken zullen dus nog een hele tijd omtrent 500 meter moeten afleggen om van de tram naar de voorlopige statie of van de statie naar de tram te gaan. Zodra de Elisabethlaan enigszins in orde is zal de lijn lopen van de hoek tussen de Kortrijksesteenweg en de Van Monckhovenstraat langs de nieuwe laan naar de Maria-Hendrikaplaats, de Clementinalaan en de bestaande baan aan de Parkplaats.

7 september 1908

De voorlopige statie is sedert vrijdag volledig in gebruik gesteld. De toegangen langs de Prins Albert- en Clementinalaanen zijn voldoende maar de verlichting zou beter kunnen zijn. De toestand levert daar zeer grote gevaren op, omdat de omliggende gronden merkelijk onder het straatpeil liggen en niet afgesloten zijn.

Dat moet spoedig geschieden, alsook het aanduiden door aanwijzingspalen die 's avonds verlicht zijn met gloeilichtlampen met petroleum zoals binnen de statie, in afwachting dat er elektrische lampen of gaslantaarns aangebracht worden.

Het is nu wachten op de Elisabethlaan die dwars door *Den Hert* zal aangelegd worden. De afspanning is sedert zaterdag gesloten.

19 oktober 1908

Binnen enige weken zal de aanbesteding plaatshebben voor de grote kunstwerken welke moeten gebouwd worden op de spoorbanen naar de nieuwe station Gent-Sint-Pieters (* *versie drie*). De tijd om deze werken te voltooien bedraagt 600 werkdagen of nagenoeg twee jaar.

Ze omvatten op het grondgebied van de stad metalen viaducten ter vervanging van de spoorwegdoorgangen aan de Kortrijksesteenweg en de Krijgslaan en andere in metselwerk over de Zwijnaardsesteenweg, de verbinding Uilkensstraat - Bommelstraat, de Ottergemsesteenweg en een nieuwe laan waar thans nog de spoorweg naar Kortrijk loopt (* *de huidige De Pintelaan*).

29 maart 1909

Op een groot deel van de vroegere lijn naar Brugge tussen de oude Sint-Pietersstation en deze van Gent-Zuid zijn de sporen opgebroken, in het vooruitzicht van de ophogingen en kunstwerken tussen de Stropbrug en de Kortrijksesteenweg.

22 april 1909

De Gentse trammaatschappij is begonnen met het verleggen van de lijn aan de Kortrijksepoort langs de Elisabethlaan, de Maria-Hendrikaplaats en de Clementinalaan. In deze laan zijn reeds de palen geplaatst voor het dragen van het trolleyneet (* *het traject werd wegens de uitzonderlijk natte lente pas op 8 juli ingereeden*).

7 mei 1909

Het spoorwegbeheer heeft besloten een houten schuildak te plaatsen in de voorlopige station. Er zal dus toch gevolg worden gegeven aan de talrijke en billijke klachten. Zo moeten de reizigers niet langer meer in weer en wind de treinen afwachten. Bravo! (* *in gebruik vanaf 12 september*)

16 september 1909

Binnenkort zal de nieuwe, definitieve station in opbouw zijn. Reeds zien we de plaats waar het kunstgebouw zal oprijzen door paaltjes aangeduid. Men heeft daar de voorbije dagen peilingen gedaan om zich te vergewissen van de aard van het terrein. Dat schijnt aan te duiden dat men weldra zal beginnen aan de

werken.

Het is te hopen dat het gouvernement het zal ter harte nemen, de stad Gent te begiftigen met een statie welke waardig is aan de wijk die tegenwoordig een zo grote kunstuiting verkrijgt.

18 november 1909

Het metselwerk van de muren voor de viaduct onder de spoorbaan aan de Kortrijksesteenweg is nagenoeg op hoogte. De opening zal 20 meter bedragen. De dwarsbalken zullen niet alleen op de muren steunen maar ook op kolommen die aan de boord van de voetpaden zullen geplaatst worden.

De werken aan de viaduct over de Krijgslaan zijn voltooid, maar aan de Zwijnaardsesteenweg zijn zij nog maar pas begonnen.

7 februari 1910

Men is naarstig bezig aan de afbraak van de houten statie Gent-Sint-Pieters. Ze wordt overgeplaatst naar Gent-Zeehaven. Het oud koopwarenmagazijn dat in steen was gebouwd is afgebroken en overgevoerd naar Gontrode, waar het weer zal opgebouwd worden. Zou dat alles uit spaarzaamheid zijn, dat *oud-nieuw*?

9 februari 1910

Op de plaats waar vroeger de oude statie stond is men begonnen met het ophogen van de lijnen welke over de nieuwe viaducten zullen gelegd worden.

30 september 1910

De aanbesteding van de nieuwe statie Gent-Sint-Pieters zal op 23 november plaatshebben in de Beurs te Brussel. Eenmaal dat men aan het bouwen begint, zal het verkeer van de aardetreinen welke nu de ballast aanvoeren om de banen op te hogen, moeten gestaakt worden. Daardoor zal de spoorwegdoorgang op de Kortrijksesteenweg maar in 1912 kunnen worden afgeschaft...

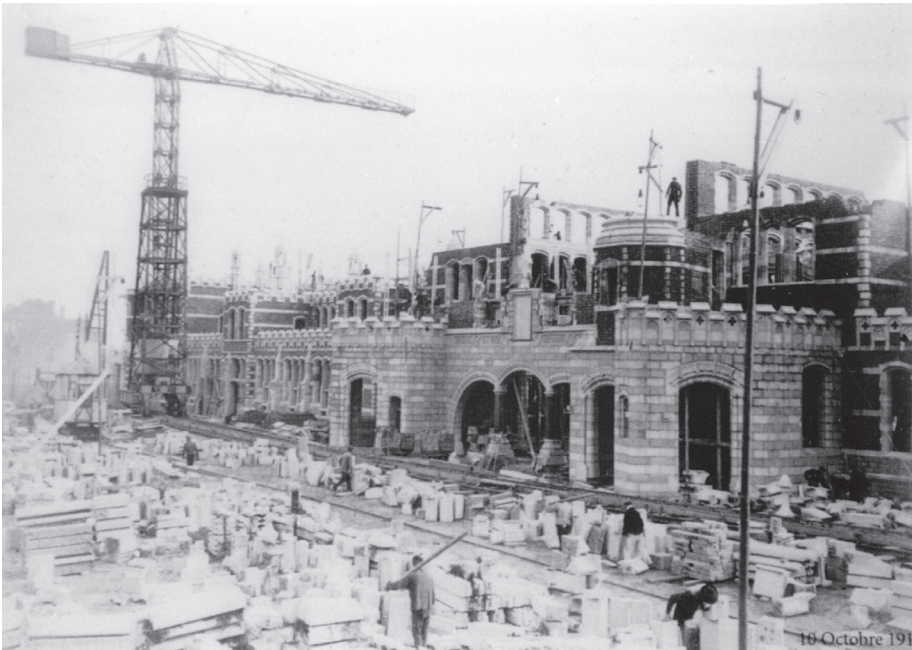
17 januari 1911

Er wordt aan Gent-Sint-Pieters fel gewerkt. Tientallen arbeiders gaan goed vooruit met het delven van de funderingen. Als eerste grondlaag stort men er steengruis in dat voortkomt van de afbraakwerken aan de citadel in het park.

Dit materiaal wordt met grote steenbakkerswagens aangebracht...

27 april 1911

Aan de nieuwe statie is men overal naarstig aan het werk. De funderingen zijn reeds boven het grondpeil en verscheidene muren zijn al boven de afsluiting te zien...

De derde versie van Gent-Sint-Pieters. Stand van de werken op 10 oktober 1911.

22 oktober 1911

Men is aan de nieuwe statie begonnen met de opbouw van de toren van 30 meter. Hij zal worden voorzien van een groot uurwerk.

27 november 1911

Het grof metselwerk van de nieuwe Sint-Pietersstatie is voltooid. Bij die gele-

genheid had een feest plaats voor de werklieden. Het nationaal vaandel wapperde gisteren op de gebouwen.

18 mei 1912

Heden wappert de vlag op de hoofdgevel van de Sint-Pietersstatie. De ondernemers Van Herreweghe en De Wilde hebben de werking, waarvoor hen 600 werkdagen waren toegestaan, in 410 dagen voltooid en zullen de gebouwen heden namiddag aan het spoorwegbestuur overdragen.

Binnen is echter nog veel werk voor de kunstenaars en allerhande vaklieden, die nu in een rustiger omgeving kunnen voortdoen...

25 juni 1912

Te rekenen van 29 juni zal de dienst der treinen geschieden over de opgehoogde banen. De verbinding met het oude spoorwegnet zal plaatshebben in de nacht van 28 op 29 juni. De veranderingswerken zullen uitgevoerd worden door twee ploegen van minstens 330 werklieden.

De reizigers die in de nieuwe statie Gent-Sint-Pieters moeten opstappen gaan in de voorlopige statie over de banen 1, 2 en 3 door het schuilhuisje en dringen in de viaduct waar borden met opschriften in de beide talen de baan aanduiden waarop hun trein aankomt. In het begin zal het toch voorzichtig zijn enkele minuten vroeger te komen, want de te doorlopen afstand is merkkelijk groter.

Door de verandering in de dienst is nu ook de spoorwegovergang aan de Kortrijksesteenweg tot iedereen's vreugde afgeschaft.

17 september 1912

De langdurige regens hebben de bouwwerken van de onderaardse doorgangen van Gent-Sint-Pieters erg belemmerd. De binnenwerken zijn totaal beëindigd, maar er zullen nog maanden verlopen vooraleer de eigenlijke baandienst er geheel en al zal kunnen geregeld worden.

Zodra de tunnels in de nieuwe statie in gebruik zijn zal het voorlopig gebouw (* versie twee) worden afgebroken, zodat de ophoging van de spoorbaan op die plaats kan worden afgewerkt..

13 november 1912

Het is thans bepaald besloten dat de nieuwe statie op dinsdag 19 november in

dienst zal worden gesteld bij de aankomst van de internationale trein naar Keulen en Baden, welke om 4 uur 's morgens uit Oostende aankomt.

Erik De Keukeleire

Fragmenten uit "Station Gent-Sint-Pieters (1832-1940)", 344 pagina's, 2004, uitgave in eigen beheer.

HET KASTEELTJE VAN EMMAÛS

Er zijn in Gent nog een paar smalle straatjes, “zonder eind”, zoals men ze noemt, waar nooit een automobilist en zelden een fietser doorkomt, en die derhalve, ofschoon zij op drukke straten en verkeerswegen uitgeven, doorgaans voor de meeste Gentenaren onbekend en dus onbemind zijn. Geen stadsgenoot op honderd die bijv. ooit een voet heeft gezet in de enge Hoveniersberg, die nochtans uitkomt op de drukke St-Pietersnieuwstraat, geen mens op duizend die weet dat zich in dit straatje de toegang bevindt tot een zeer eigenaardig gebouw uit het begin van de XVIIe eeuw, een curiositeit van onze stad, welke men, toen de Gentenaren nog alles liefvallig uitdrukten, “‘t Casteelkin van Emmaüs” noemde.

Schrijvers die meer prozaïsch waren aangelegd, als Van Lokeren en ridder Diericx, noemden het wel het “Hof van Waesberghe”, doch in de volksmond en bij allen die hun geschriften nog met een snuifje poëzie durven kruiden, heet het nog steeds ‘t klein kasteel of ‘t kasteeltje van Emmaüs. Zo talrijk zijn die schrijvers ten andere niet, omdat zij er niet veel over wisten te vertellen, en wie niet veel over een bepaald onderwerp heeft neer te pennen, doet gewoonlijk weinig geleerd aan, zelfs al is er nu eenmaal niet veel over zekere onderwerpen te schrijven.

Diericx bijv. is zeer lakoniek: “L’édifice dit la cour de Waesberghe (het Hof van Waesberghe), ayant une tourelle, s’offre à la vue quand on ouvre la porte de la maison marquée L. n° 43.”

De schrijver had er aan kunnen toevoegen dat men in die jaren een heerlijk zicht had op het elegant ensemble, wanneer men langs de Muinkkaai wandelde. Het was een enig mooi en stemmig plekje in het Gentse, met luttel weinig huizen en groene boomgaarden; helaas van de zachtgolvende helling tussen Marcellisbrug en Muinkbrug is er de laatste jaren niet veel meer over gebleven. Een reeks laboratoria en gebouwen van de universiteit maskeren het zicht en enkel het kleine gedeelte, gelegen tussen Muinkkaai en Hoveniersberg, dat bij Koninklijk Besluit van 9 oktober 1948 werd geklasseerd, ontkwam eenzelfde, weinig benijdenswaardig lot.

Spijtig genoeg wordt het klein kasteel van Emmaüs, door een hoge en afschuwelijke schoorsteen en door moderne gebouwen aan het zicht kant Muinkkaai, onttrokken, terwijl het al even min zichtbaar is kant St.-Pietersnieuwstraat.

Men moet de Hoveniersberg die zacht naar de Schelde afdaalt, inslaan en het laatste groene poortje links aan het uiteinde van het straatje, openduwen, om plots hetgeen nog overblijft van het eens zo sierlijk ensemble, in zijn gezichtsveld te krijgen.

“‘t Casteelken van Emmaüs” vinden wij voor het eerst afgebeeld op het grote plan van Gent van 1534, doch het is moeilijk zich aan de hand van dit document een juist idee te maken van het gebouw van de Hoveniersberg.

Waarom het die naam droeg, konden wij niet achterhalen. Oorspronkelijk moet het een soort paviljoen in de tuin van een patriciërswooning zijn geweest, een lusttuin of hof van plaisance, zoals men het placht te heten.

Wij weten dat ‘t Casteelkin deel uitmaakte van een ruimer ensemble dat uitgaf op de huidige St.-Pietersnieuwstraat, belangrijke verkeersader welke de St.-Pietersabdij met de Gentse stede verbond. Wij weten ook dat het ten tijde van Keizer Karel eigendom was van de familie van den Houcke en Margareta Cops. Enkele jaren later ging het over naar het patrimonium van Daniël de Stoppeleere die het samen met zijn echtgenote Martha Borluut, weduwe van Geraard Triest, betrok. Zulks maakt twee bekende Gentse geslachtsnamen aan de geschiedenis van ‘t Casteelkin verbonden. Daniël de Stoppeleere woonde er van 1578 tot 1592. Wie het in de loop van de XVIIe eeuw in bezit of eigendom had, is ons onbekend gebleven. Wel weten wij dat het, op het einde van die eeuw, in de kavel was gevallen van de familie van Waesberghe, Eustachius van Waesberghe en diens vrouw Isabella de Groote zijn, in 1690 eigenaars van een gedeelte geworden, en enkele jaren later is de familie in het bezit van gans

het ensemble gebouwen en tuinen.

De van Waesberghe's zijn geen onbekenden in de geschiedenis van Gent. In de loop van de XVIe eeuw hebben zij zelfs een voorname rol gespeeld en hun naam komt menigmaal voor op de lijst van de Gentse schepenen; een van Waesberghe had het ten tijde van de Calvinistische Republiek te Gent, aan de stok met de vermaarde Ryhove, een andere was jarenlang pastoor van de O.L. Vrouw St.-Pieterskerk, een derde treffen wij aan in de abdij van Baudeloo: langs die familie is er dus andermaal een ganse brok Gents stadsleven en verleden aan het elegant gebouw verbonden.

Het straatje dat naar de Schelde afdaalt, heette ten andere gedurende lange tijd, het Waesbergstraatje of Waesberghestraatje, vooraleer de Hoverniersberg te worden.

De wapens van de familie prijken vroeger in de gevel kant St.-Pietersnieuwstraat, doch de steen is bijna volkomen verweerd en men kan er nog onmogelijk enig motief in ontcijferen. Op het einde van de vorige eeuw schijnt de steen in veel betere toestand te hebben verkeerdt, want Paul Bergmans kon er de leeuw van het familiewapen in ontdekken: "Dans la façade à pignon du côté de la rue neuve Saint-Pierre, et qui est en forme d'escalier, est encastrée une pierre portant sculptées reliéf, les armes de la famille van Waesberghe qui sont d'argent semé de billetes de sable au lion de même; le temps a usé la pierre et le lion seul est encore visible".

Het goed bleef eigendom van de familie van Waesberghe tot in 1816, toen het bij akte verleden voor notaris Baveghem te Gent afgestaan werd aan Lieven Frans De Keyser en diens echtgenote.

In 1855 ging het over naar de familie Donny en het is thans eigendom van de heer Cobbaert-Donny.

Het is pas in 1896 dat voor het eerst de aandacht van archeologen en kunstliefhebbers op dit curieus gebouw werd gevestigd, toen de eigenaar ingenieur Donny, de leden van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te zijnent uitnodigde en hen in de tuin van zijn woning, het klein kasteel van Emmaüs liet bewonderen.

Groot waren toen belangstelling en enthousiasme. Paul Bergmans liet zelfs in het Bulletin van de Vereniging een korte beschrijving en historiek van het gebouw verschijnen, die dan later, in 1900, werden bijgewerkt door een studie van ing. Donny, nota's van Victor van der Haeghen en opmerkingen van Armand Heins. In 1903 wijdde dezelfde Paul Bergmans, in het "Inventaire archéologique de Gand", een steekkaart aan het Casteelkin, geïllustreerd met twee fraaie tekeningen van de hand van Armand Heins.

Er bestaan trouwens nog een paar andere voorstellingen van het gebouw, o.m.

in het Atlas Goetghebuer, n.l. tekeningen in 1839 door Van Lokeren gemaakt. Alles bij mekaar is het natuurlijk vergeleken bij het documentatiemateriaal voor andere historische gebouwen, maar bitter weinig voor een gebouwtje dat qua conceptie en stijl, toch een unicum is in het Gentse. Steyaert vermeldt het niet eens in zijn Volledige Beschrijving van Gent. Diericx, wij zagen het zoëven, is zeer lakoniek en Celis die het nog heeft kunnen bewonderen toen hij het vrij gedegageerd was op de Scheldehelling, noteert in zijn Beschrijving van Gent: Op den hoek van den Hoveniersberg, ook het Waesberghestraetje genaamd, ziet men in den hof van het huis nr. 99 der St.-Pietersnieuwstraat, het Kasteelken van Emmaüs, bij Diericx het Hof van Waesberghe genoemd. Dit huis heeft maar de grootte van een lusthuis; het dagtekent van de XVIe eeuw en is bijna onveranderd gebleven. Het bestaat uit een trapgevel, met enerzijds een afgeknotten toren er nevens waarin zich een trap bevindt. Men bemerkt ook in den muur tekeningen in verglaasde steenen, zooals wij er zagen op de kapel van het Drongenhof. Van binnen heeft men een overwelfde benedenzaal, eene bovenzaal met steenen heerd, en in een nevengebouw een kleine keuken, boven eenen kelder.” Dit zijn ten andere gegevens welke Celis heeft geput in het “Inventaire archéologique”, naar hetwelk hij, in voetnota verwijst.

Op het einde van de vorige eeuw heeft de heer Donny het gebouw laten versterken, o.m. een brede scheur in de gevel dichtgemetseld en ankers geplaatst. Er gingen toen stemmen op om het klein kasteel volledig te laten herstellen, doch bij gebrek aan de nodige kredieten, bleef het bij platonische beschouwingen.

Kort na de laatste wereldoorlog vroeg de huidige eigenaar de heer Cobbaert, de mogelijkheid te overwegen het gebouw te klasseren. Twee afgevaardigden van de Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten begaven zich ter plaats en stelden vast dat het gebouw nog steeds bewoond was en in goede staat van bewaring verkeerde.

Het verslag van de Commissiezitting van 29 april 1949 voegt er nog aan toe: “De eigenaar heeft verklaard dat het Kasteeltje altijd door de belangstellenden kan bezichtigd worden met toegang langs de biezondere ingang van de Hoveniersberg. Dit verslag en de grote oudheidkundige waarde van het Petit Château d’Emmaüs inziende, oordeelt de Commissie dat op het verzoek dient ingegaan”.

Het blijkt nu wel dat dergelijke aanvraag in de grote doofpot werd geduwd en dat er van klassering niet veel in huis kwam. De klassering van het site tussen de Muinkbrug en de Hoverniersberg, bij K.B. van 9 oktober 1948, omvat immers niet het deel van de Scheldehelling waar het mooi kasteeltje zich bevindt.

Indien men dit unicum in de Gentse stede wil redden, mag geen tijd meer verloren gaan. Misschien zal men opwerpen dat het niet zichtbaar is van de openbare weg en dat men dus niet veel geld aan zijn redding en herstelling moet verteren, doch wij kennen vele steden, waar er mensen zouden gevonden worden, die op een zo stemmig plekje gelukkig zouden zijn de nodige herstellingskosten te dragen om er iets zeer typisch als restaurant, clubhuis of iets dergelijks van te maken, maar in Gent zijn wij nu eenmaal nog zo rijk dat wij denken dat wij het allemaal mogen versjacheren.

Pierre Kluyskens

EN WIE WERD NU “DE GROOTSTE GENTSE PROF”?

In samenwerking van de Gentse Universiteit en zender “Radio 2” werd zoals bekend een verkiezing op touw gezet, waaraan de studenten en het personeel der hogeschool, alsook een breder publiek, konden deelnemen, teneinde uit te maken welke Gentse professor wel de grootste, de belangrijkste of de meest betekenisvolle zou mogen geweest zijn.

Uit een veertigtal figuren werden er een twintig en daarna een tien geselecteerd, waarvan er tenstlotte nog 3 meest kanshebbende overbleven: de psychiater pionier Jozef Guislain, de Gentse Nobelprijs-winnaar Corneel Heymans, en de specialist van het span-beton Gustaaf Magnel.

In de slotzitting binnen de Gentse Aula werd dan uiteindelijk Guislain tot algemeen laureaat uitgeroepen.

Een pleidooi van zijn “peter”

Wanneer men nu, na meer dan anderhalve eeuw, Guislain’s boeken herleest, dan wordt men erdoor getroffen, hoe nieuw, hoe fris, hoe sprekend, hoe aan-

Jozef Guislain (1797-1860)

grijpend, hoe actueel deze geschriften nog altijd overkomen. In een letterkundige, artistieke taal gebracht, klinken ze tevens inhoudelijk zo echt, zo belangrijk, zo leerzaam: men kan er nog altijd veel nut uit halen.

Want Guislain's boodschap is nog steeds niet volledig volbracht.

We horen vooral een pleidooi voor de medemens die in zijn meest menselijke, nl. in zijn geestelijke vermogens op een tragische wijze wordt aangegrepen, die in zijn veelbelovende, begaafde, doch tevens diepzinnige en introverte aard op jonge leeftijd door de mysterieuze schizofrenie wordt aangetast en zich de psychische grond onder de voeten voelt wegzinken en ontglippen, die psychisch dakloos wordt; voor de nog zo jonge mens die aan deze ziekte der vereenzaming gaat lijden, die door zijn eigen familie wordt opgegeven of verlaten, door zijn kring aan zijn lot overgelaten, die in "Weltunterganserlebnis" alles dreigt te verliezen, die vaak op merkwaardige wijze begint te tekenen of te schilderen; een pleidooi, dat men deze mens niet gewoon zou afwijzen, verwerpen of laten vallen, maar dat men tenminste een inspanning zou doen om "den Sinn von Unsinn" te leren ontdekken, dat men zou trachten in de mate van het mogelijke de schizofrene medemens te benaderen, bij te staan, te begrijpen of te verstaan.

Dat is de oproep die een Guislain reeds anderhalve eeuw geleden liet weerklinken, een opdracht waarvoor hij ongehuwd bleef (om zich helemaal aan zijn taak te kunnen wijden: "non, je ne me marierai pas; mon nouvel asile sera ma femme et mes pauvres malades mes enfants"), een taak waarvoor hij zich gans zijn leven heeft afgesloofd, waarvoor hij - te vroeg - opgebrand is als een vlam.

Het is dan misschien wel ook in verband daarmee en niet zo toevallig dat de Gentse volksmond op een wat naïef lijkende wijze, maar toch spontaan en intuïtief is gaan spreken van "Saint Guislain".

Guislain was een eminent wetenschapsman: een der allereerste doctores van de door Koning Willem I der Verenigde Nederlanden gestichte Universiteit, de eerste specialist zenuwarts van onze Lage Landen (de eerste, en ook op slag de grootste, hij is hier nadien nooit geëvenaard, wij allen die in het spoor van deze reus zijn gegaan voelen ons zeg maar kabouters); de schrijver van standaardwerken over het nieuwe vak psychiatrie (o.a. tot drie maal toe vertaald in het Duits, wat toch iets van zijn internationale betekenis en uitstraling zegt). Maar hij was niet alleen een uitmuntend geleerde, hij was veelzijdig begaafd en o.a. ook artistiek aangelegd (hij heeft al zijn boeken eigenhandig op een kunstzinnige wijze geïllustreerd), hij heeft zijn gesticht tot in de details ontworpen (in wat men nadien overal "le style Guislain" is gaan noemen).

Hij was een begenadigd spreker en lesgever, maar ook een warm, mild en genereus man, steeds begaan met het lot der minderen (noemde men hem niet

“de apostel der verdoemden”)?

Hij was een sociaal gedreven pionier, een filantroop en een humanist.

Zijn ruim familiaal vermogen liet hij aan de behoeftige zieken na.

Men kan gerust zeggen dat Guislain nog een lichtbaken blijft in deze onze wereld waar alles rond geld en macht draait.

In de te Londen anno 1975 uitgegeven wereldgeschiedenis van de psychiatrie staat uitdrukkelijk getuigd dat Guislain “in hoge mate bijgedragen heeft om van de psychiatrie een wetenschap te maken”.

Bij de inhuldiging van zijn borstbeeld (1866) zegde zijn collega prof. Burggraeve: “Il vit en communion de Vésale, de Van Helmont, de Dodonée, de Simon Stévin, de Rubens, de Van Dyck, de tous ces illustres artistes, savants ou écrivains qui ont rendu le nom de Flamand européen.”

In zijn anno 1887 opgericht bronzen standbeeld aan de Begijnhoflaan zien wij hem met de drie symbolen van zijn rusteloze activiteit: de eerste wetenschappelijke boeken die hij over het vak schreef, de boeien die hij van de ongelukkige zieken afnam, en de bouwstenen van zijn nieuw, vooruitstrevend gesticht. Met die drie symbolen is deze grote Gentenaar - nu ook de grootste Gentse prof - de geschiedenis der beschaving ingegaan.

Alexander-Karel Evrard

GENTSE MEMORIEDAGEN: 27-28-29 AUGUSTUS

27 Augustus 1487

Gerard Horenbaut wordt opgenomen in de Schildersnering.

Deze schilder en miniaturist werd in Gent geboren, waarschijnlijk kort vóór 1465.

Hij trouwde met Margaretha de Vander. Hij had 3 zonen en 2 dochters, waaronder Lucas I en de miniaturiste Suzanne.

Op 1 April 1515 werd hij hofschilder van Margareta van Oostenrijk.

Rond 1522 (volgens Chabot na 1524) ging hij zich in Engeland vestigen met zijn vrouw, zijn zoon Lucas I en zijn dochter Suzanne. Hij werd er hofschilder van Hendrik VIII.

Hij keerde naar Vlaanderen terug, waarschijnlijk rond 1531.

Het portret van Lieven Van Pottelsberghe en Livina van Steelant wordt aan hem toegeschreven. Hij maakte ook het portret van Lieven Hugenois.

Ook wordt de hypothese vooruitgeschoven dat hij de auteur zou zijn van het Panoramisch zicht van Gent van 1534. (Anderen achten het waarschijnlijker dat het zijn zoon Elooï zou zijn.)

Miniaturen van hem zijn te zien in het Sforza-getijdenboek en in het Brevarium Grimini.

Dürer was geïnteresseerd in een van zijn dochters, maar Papa zag dat niet zitten en huwde haar uit aan een Engelsman toen hij in Londen woonde.

Hij stierf in Gent rond 1541.

27 Augustus 1545

Geboorte van Alexander Farnèse, Hertog van Parma.

Deze zoon van Margareta van Parma was Gouverneur der Nederlanden van 1578 tot 1592.

Als goede diplomaat en uitstekende veldheer wist hij een groot deel van de opstandige Nederlanden terug onder het Spaans gezag te brengen.

Hij nam het Calvinistisch Gent in op 17 September 1584.

Hij stierf op 3 December 1592 in de Abdij van St-Vaast te Arras.

27 Augustus 1793

Den heer PRIMUS Joannes Baptista Hellebaut vereerde met syne tegenwoordigheyd het Specktakel op den Theater van het Gilden van S. Sebastiaan tot Gend, alwaer het Rotterdamsche Acteurs en Actriecees hebben vertoond "Menschenhaat en Berouw", Toneel-Spel in vyf bedryven, door den beroemden Auteur den Heer A. von Kotzebue; het is geëxecuteerd geweest met eene uytmuntende kracht, waer door de Spectateurs hebben toegebracht de grootste applaudissemten of toejuychingen tot eere van de Acteurs en Actrices van dit Spectakel; by het openen van het Toneel heeft eenen der Hollandsche acteurs uytgesproken, ter eere van den heer PRIMUS, een Dank-Vaers, het welke van de Aenschouwers is geapplaudisseert geweest.

27 Augustus 1809

Geboorte van Philip Blommaert.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2006 - N° 4 - pp. 259-260.

27 Augustus 1849

Inhuldiging van het Praalgraf van Karel-Lodewijck Ledeganck op het Campo Santo.

Dit gebeurde ter gelegenheid van het Eerste Nederlandse Congres in Gent. Er waren toespraken van o.m. Frans Rens, Snellaert, Prudens Van Duyse en Hippoliet Van Peene.

De dichter van "De Drie Zustersteden" werd in Eeklo geboren op 9 November 1805 als zoon van een onderwijzer die het zich niet kon veroorloven zijn 7 kinderen te laten studeren. Karel wordt aanvankelijk spoeler in een weverij, maar bekomt dan een betrekking op het Stadhuis van Eeklo.

's Avonds verzorgt hij de boekhouding van een klein bedrijf en studeert hij verder. Tenslotten komt hij naar onze Universiteit waar hij in 1835 zijn diploma behaalt van Dr. in de Rechten. In hetzelfde jaar wordt hij Vrederechter in Kaprijke. Hij zal er trouwen met de dochter van de burgemeester. Hij wordt vervolgens Vrederechter in Zomergem waar hij blijk zal geven van zijn muzikale talenten door er dirigent te zijn van het muziekkorps en er zelf op te treden als fluitist.

In 1842 wordt hij Provinciaal Inspecteur van het Lager Onderwijs en hij komt in Gent wonen.

Karel Lodewijk Ledeganck (1805-1847)

Verkozen tot Provincieraadslid in 1841 zal hij als eerste in deze Raad, na 1830, er het woord voeren in het Nederlands.

Samen met Willems en Snellaert wordt hij een der leidende figuren van de Vlaamse Beweging.

Hij is trouwens de medestichter van de “Maetschappij van Vlaemsche Letteroefening” die beter bekend is onder de naam van haar kenspreuk “De Tael is gansch het Volk”.

Het is eveneens in 1841 dat zijn Vlaamse vertaling verschijnt van het Burgerlijk Wetboek.

Hij woonde in de Capucijnenstraat die in 1942 herdoopt werd in Sint-

Kristoffelstraat. Het is dààr dat hij zal sterven. In het overlijdensregister van de St-Annakerk kan men lezen: “Capucijnenstraat 1: overleden de 19 maerte 1847 Karolus Ludocicus Ledeganck, oud 41 jaeren 4 maenden”.

Aan de gevel van zijn sterfhuis bevindt zich een arduinen gedenksteen met het volgend opschrift: “Hier dichtte Ledeganck zijne Drie Zustersteden - April Mei Juni 1846.

27 Austustus 1861

Geboorte van Aloïs De Beule.

Deze, een van onze knapste beeldhouwers, wordt algemeen beschouwd als een Gents figuur, zij het dan ook dat hij geboren werd in Zele. Maar hij bracht wel het grootste deel van zijn leven door in onze stad.

Als kind nog werkte hij als gastje bij zijn vader die een schoenlapper was. Maar in plaats van schoenen te lappen, sneed hij beeldjes uit hout met een schoenmakersmes.

Probeer maar eens schoenen te lappen als beeldhouwen u in het bloed zit.

Hij kwam dus terecht in Gent waar hij een tijdje zal werken in het atelier van Mathias Zens. Hij volgde terwijl gedurende een 3-tal weken lessen aan de Academie, maar voor de een of andere reden schijnt dit een “faux-départ” te zijn, want hij schakelt over naar St-Lucas waar hij 5 van de 8 studiejaren overschrikkelt. Hij behaalt er de Eerste Prijs in de laatste 3 studiejaren en eindigt met het weggapen van “De Grote Prijs van St-Lucas”.

Hij installeert zich als zelfstandig beeldhouwer in een oude schuur in Gent. Aanvankelijk verkoopt hij niet veel; de echte start begint met een belangrijke opdracht voor de St-Jacobskerk. Hij verhuist bijgevolg naar een beter atelier op de Nederpolder.

In zijn atelier waar hij leerlingen aanvaardt, geldt vakmanschap als de gulden regel, De Beule is immers nog een beeldhouwer van de oude stempel.

Wanneer men kennis neemt van de namen van enkele van zijn leerlingen moet zijn onderwijs nog zo slecht niet geweest zijn, luister maar: Geo Verbanck, Leon Sarteel, Oscar Sinia.

Op vele plaatsen kunnen wij nog werken bewonderen van Aloïs De Beule. Wij doen er een kleine greep uit: het beeld van Prudens van Duyse dat zich bevindt in de Vlaamse Academie, borstbeelden van Hendrik Conscience en Mgr. Stillemans, het wit-marmeren Maria-beeld in de dwarsbeuk van de St-Baafskathedraal, het Boerenkrijkmoment in Overmere; in samenwerking met Domien Ingels: het Ros Beyaard (Ingels het ros, De Beule de personages); beelden in de nissen van het stadhuis van Gent en Dendermonde, een reeks

beelden op de Grote Post, kant Koornmarkt. Verder nog: kruiswegen in de St-Jacobs- en St-Baafskerk en in het Benedictijnenklooster in Ramsgate. ook nog - in samenwerking met Soudeyns - de 4 torenwachters die in 1912 op ons Belfort geplaatst werden.

Kort vóór 1914 ontwierp hij zijn eigen woning in renaissancestijl op de Nieuwbrugkaai.

Een pareltje van een huis! Onze moderne beleidsvoerders vonden dat maar niets en lieten toe dat het afgebroken werd om de plaats te ruimen voor een lamentele, banale bouw die in bepaalde kringen bestempeld wordt als “waardevolle hedendaagse achitectuur.”

Aloïs De Beule stierf te Gent op 15 December 1935.

27 Augustus 1899

Inhuldiging voor de Vlaamse Theater van het monument aan Jan Frans Willems.

27 Augustus 1934

Dood van Ernest Verschaffel.

Een naam die u waarschijnlijk niets zegt. Hij was een van die destijds talrijke Gentse volkstypes, een ras dat nu volledig uitgestorven schijnt te zijn.

In het Gent van toen was er niemand die Ernest Verschaffel, Ernest of Verschaffel noemde, maar wel “Vieze Krewije”.

Hij oefende het beroep uit van behanger, of, zoals men in Gent zegt: “bie-jan-ger” of “tappesier”. Vanwaar die zonderlinge bijnaam?

Wel telkens als hem door zijn patroon een werkje opgelegd werd dat hij niet graag deed, zei hij: “Jao-maor, da dè e vieze krewije, zulle.” Vandaar dat iedereen hem zo noemde, of meestal kortweg “de Vieze”.

Was zijn beroep behanger, zijn ware roeping was goochelaar. Dat zat hem reeds vroeg in het bloed en volgens zijn beweringen kon hij reeds in de wieg zijn papfles in evenwicht houden op een van zijn vingertjes, maar wij verplichten niemand alles te geloven wat de “Vieze” vertelde, want hij was gekend voor zijn sterke verhalen.

Op het werk kon hij iedereen amuseren met zijn goocheltoeren: een hamer op mysterieuze wijze laten verdwijnen, trektangen en scharen te voorschijn toveren op de meest onverwachte plaatsen, enz.

Op een goede dag moest hij bij een rijke burger “tapis-plein” gaan leggen. Hij

was weer toeren aan het uitsteken en was op zijn handen gaan staan, en ‘t wil toch wel lukken zeker, juist op dat ogenblik komt de heer des huizes binnen die wel een beetje geërgerd was door de manier waarop het werk hier uitgevoerd werd, maar de “Vieze” legde hem onmiddellijk en op de meest overtuigende wijze uit dat het slechts vanuit deze positie was dat men kon nagaan of de naden goed aaneen pasten. Het resultaat was dat de “Vieze” een flinke fooi kreeg voor deze ver doorgedreven vorm van beroepsijver.

Het stond in de sterren geschreven dat de “Vieze” met zijn talent geen behanger zou blijven. Hij werd geëngageerd door een circus waarin Ernest optrad als een beroemde “schamateur”. Hij reisde aldus verschillende malen de wereld rond en trad op voor koningen en voor keizers.

Op een goede dag kwam het circus waarin Ernest optrad naar Gent. Op de affiches stond er met grote letters gedrukt: “Ernesto Méphisto, jongleur-équilibriste di primo cartello.”

Dit nieuws verspreidde zich als een lopend vuurtje onder zijn vrienden en kennissen. Ze wilden allemaal aanwezig zijn op die vertoning en op een avond zat de galerij (inkom: een half frankske) vol geladen met oude bekenden. Na iedere toer die Ernesto, vermomd als Méphisto, uitvoerde applaudisseerden zij om de zaal af te breken en riepen zij in koor: “Vieze!”, waarop hij telkens - weinig op zijn Italiaans - repliqueerde: “Krewije”.

Tenslotte kwam hij toch terug naar zijn goed oud Gent en opende een café op de St-Pietersnieuwstraat die de naam meekreeg van... “Méphisto”.

28 Augustus 1539

Terechtstelling op het Veerleplein van Lieven Pyn.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2006 - N° 5 - pp. 332-333

28 Augustus 1556

Keizer Karel tekent zijn troonsafstand in het Hof Van Wackene.

28 Augustus 1614

Albrecht en Isabella komen te Gent en verblijven in het Prinsenhof. Albrecht neemt de gelegenheid te baat om de graafwerken van de Brugsche Vaart in ogenschouw te nemen.

28 Augustus 1673

Dood te Madrid van Eugène d'Allamont.

Hij was de 9e bisschop van Gent van 1666 tot 1673.

Geboren te Montmedy in 1627 werd hij priester gewijd op 20 September 1654.

Benoemd tot Bisschop van Gent op 7 Juni 1666 deed hij hier zijn Blijde Intrede op 28 oktober van hetzelfde jaar.

Enkele dagen voor zijn dood had hij de wens ugedrukt begraven te worden in de St-Andreaskerk te Madrid, doch hij vroeg meteen dat zijn hart zou bijgezet worden in een mausoleum in St-Baafs dat hij gedurende zijn leven had laten bouwen.

Hij schonk zijn bibliotheek aan het Jezuïetenklooster te Gent.

28 Augustus 1836

Dood van Jacob Hyttens-Kerremans.

Deze industrieel, geboren rond 1779, stichtte in 1821 de ijzergieterij en het constructiebedrijf "PHENIX".

Toen in 1833 de Nijverheidsschool gereorganiseerd werd bleef de directie in handen van de curatoren van de Universiteit, maar er werden 2 industriëlen aan toegevoegd: Huyttens-Kerremans en de Smet de Naeyer.

28 Augustus 1837

Victor Hugo brengt een bezoek aan Gent, o.a. aan de St-Baafsabdij.

28 Augustus 1884

Verschijning van het eerste nummer van dagblad "VOORUIT".

Oorspronkelijk was er gepland het blad 3 maanden te laten verschijnen, het was immers bestemd als aanloop naar de volgende verkiezingen. Maar het succes was zo groot dat op 3 November besloten werd het blad definitief te laten bestaan.

Het werd aanvankelijk gedrukt op een oude handpers bij de Weduwe Hage in de St-Lievensstraat, maar later verhuisde men naar het Garenplaatske.

In de beginperiode zat men aan een oplage van 2340 exemplaren. Rond 1890

was dat opgelopen tot 10.000 om rond 1900 een aantal te bereiken van 20.000. In 1886 werd de nevenmaatschappij S.M. De Volksdrukkerij opgericht. In 1908 verhuisde men naar de Hoogpoort in het huis “De Samson”. Er werd toen voor de krant een afzonderlijke uitgeversmaatschappij gesticht “Het Licht”.

In 1923 werd er verhuisd naar de Lieven De Winnestraat.

In 1925 was de oplage gestegen tot 35.000 exemplaren.

In 1931 werden de nieuwe gebouwen in de St-Pietersnieuwstraat in gebruik genomen.

Het definitief einde kwam er op 30 September 1989.

28 Augustus 1888

Ontvangst te Gent van Polydoor De Keyser, Lord Mayor van Londen.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1981 - N° 1 - pp. 28-43.

29 Augustus 1567

Verontwaardigd door het optreden van Alva, vraagt Magareta van Parma haar terugroeping.

29 Augustus 1579

Verbannen, vertrekt Hembyze naar Duitsland.

29 Augustus 1584

Dood te Parijs van Lucas de Heere.

Deze schilder, of moeten wij zeggen “letterkundige”, want hij maakte naam in beide disciplines werd te Gent geboren in 1534.

Zijn vader was de schilder-beeldhouwer Jan Mynheere en zijn moeder niemand minder dan de befaamde miniaturiste Anna de Smytere.

Hij kreeg zijn eerste onderricht van zijn ouders en ging daarna in de leer bij Frans Floris in Antwerpen.

In 1559 werd het 23e Kapittel van het Gulden Vlies door Filips II gehouden in de St-Baafskathedraal. In het vooruitzicht daarvan lieten de kanunniken de

kerk opknappen. Jan Mynheere kreeg de opdracht in ijlt tempo een nieuw oksaal te beeldhouwen. Zijn zoon Lucas versierde het met schilderijen. Hij werkte ook mee aan de vervaardiging van de wapenschilden van de Vliesridders die nu nog kunnen bekeken worden in de kathedraal.

Hij was toen 25 jaar oud. Het jaar nadien vinden wij hem terug in Parijs en in Fontainebleau waar hij in dienst van de Koningin van Frankrijk, Catharina van Medicis, patronen ontwerpt voor tapijten.

Dat werk zal hem misschien minder geboeid hebben, want hij komt toch terug naar Gent waar hij een succesvolle schilder wordt.

Er bestaat van hem een panoramisch zicht waarop men voor het eerst de silhouet van de toren van het Belfort kan zien zoals hij was in de 16e eeuw.

Maar hij schilderde niet alleen, hij was ook dichter en rederijker. In 1565 publiceerde hij zijn meest gekend en gewaardeerd dichtwerk “Den Hof en Boomgaard van Poësen”.

In hetzelfde jaar verschijnt van hem een vertaling in verzen van 37 psalmen.

Als hervormingsgezinde krijgt hij hier moeilijkheden en hij wordt verbannen; op 27 November vertrekt hij naar Engeland. Alhoewel hij het er goed heeft en er gewaardeerd wordt, komt hij na de Pacificatie van Gent terug naar zijn geboortestad. Hij werkt hier in dienst van de hervormingsgezinden en hij is een vertrouwensman en ijverige propagandist van Willem van Oranje.

Hij is ook de auteur van het kostuumboek “Théâtre de tous les peuples et nations de la terre avec leurs habits... etc.” Het bestaat uit 98 aquarellen en is sedert 1865 in het bezit van de Universiteitsbibliotheek.

In het Bijlokemuseum hangt van hem “De Schikgodinnen bij de Wieg van Keizer Karel”, maar aangezien het Stadsbestuur besloten heeft dit uniek museum te sluiten kunt gij het niet gaan bekijken.

29 Augustus 1607

Eerste steenlegging van de kerk aan de Postereenepoort van de Abdij van Oost-Eeckloo.

Oost-Eeklo in Gent? Ja, heel wat abdijen hadden vroeger een zogenaamde “refuge” in Gent waar zij een onderkomen vonden in tijden van troebelen. Dit was o.m. het geval voor de abdijen van Eename, Ninove, Deinze, Waarschoot, Sinaai. Na de godsdiensttroebelen zouden vele van deze abdijen en kloosters zich definitief in Gent vestigen, maar hun oorspronkelijke naam bewaren.

Zo ook de vrouwenabdij die rond 1200 opgericht werd in Aelschoot, een afgelegen plaatsje tussen Eeklo en Kaprijke. Ze mocht zich verheugen in de steun van Johanna en Margareta van Constantinopel en ook talrijke latere schenkin-

gen maakten er een bloeiende en rijke abdij van.

Maar dan kwam die verschrikkelijke beeldenstorm waar slechts weinige kloosters aan ontsnapten. Ook Oost-Eeklo moest er aan geloven: de kerk en een deel van het klooster werden grondig verwoest en de zusters uiteengedreven.

Zij hergroepeerden zich na de val van het Calvinistisch Bewind en in 1585 kwamen zij hun intrek nemen in een deel van het gewezen “Mynsheerenhof”, anders gezegd het Hof ter Posteerne aan de Houtleie, een goed dat verschillende graven van Vlaanderen destijds als verblijf verkozen, o.a. Lodewijk van Male. Toen zij het verlieten voor het Prinsenhof werd het verkocht: een deel werd herschapen in een scheepswerf, het overblijvende deel werd gereserveerd voor het toen veel beoefend kaatsspel.

De Zusters Bernardinessen konden de gronden verwerven in 1598 zodat niets een definitieve vestiging aldaar nog in de weg stond. In 1607 begonnen zij met de herbouwing van het gehavende hof en met de bouw van de kerk.

Van al de kloosters in Gent was dit ongetwijfeld het meest aristocratische. De nonnen hielden zich vooral bezig met de opvoeding van de adellijke jeugd. Vele zusters stamden trouwens uit dit milieu. Het was onder Abdis Jeanne de Hertogh, dochter van een Gentse ridder, dat het klooster vorm begon aan te nemen. Een andere zeer actieve abdis was Claire de Houchin. Ook zij was van adellijke afkomst en haar meter was niemand minder dan Aartshertogin Isabella.

Het einde van de abdij kan “klassiek” genoemd worden: afschaffing door de Fransen die de zusters verplichtten de abdij onmiddellijk te verlaten. Een jaar later konden zij hun verbeurd verklaard goed terug inkopen, maar het begin van het einde was ingezet. In 1793 waren er nog 30 nonnen, in 1812 nog maar 13 en in 1823 was dit getal geslonken tot 8. De laatste Bernadinessen vertrokken er in 1832.

De kerk en het klooster op de hoek van de Houtleie en de Bestormstraat kwamen in handen van de Jezuïeten die de gebouwen afstonden aan het St-Lucas-Instituut.

29 Augustus 1781

Een menigte joutw op de Kouter een lid van de St-Jorisgilde uit die op een gaaischiëting de oppervogel had afgeschoten. Die vogel was immers voorbehouden aan de Gouverneur die de eer moest hebben hem af te schieten.

29 Augustus 1809

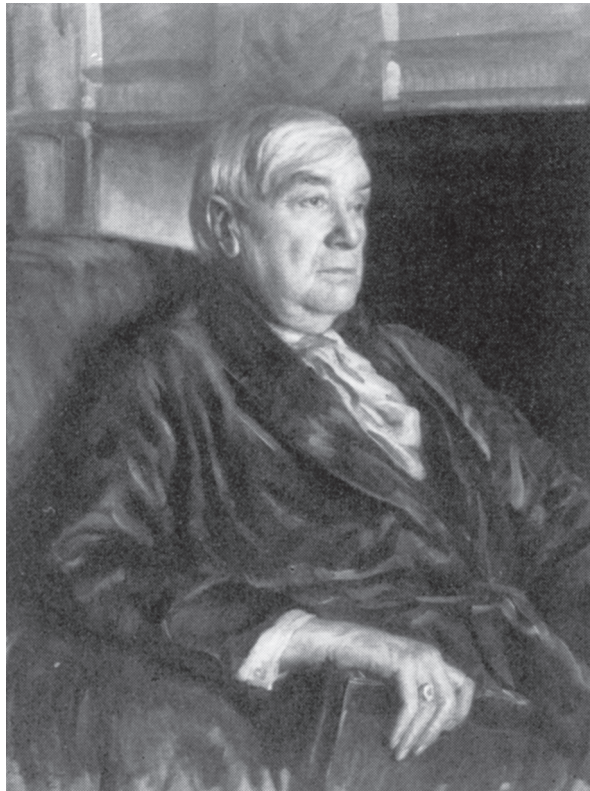
Keizerlijk decreet waarbij Kieckepeost benoemd wordt tot “Adjudicaire du service des enterrements.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2003 - N° 1 -pp. 30-31.

29 Augustus 1862

Geboorte van Maurice Maeterlinck.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2000 - N° 6 - p. 400

Maurice Maeterlinck (1862-1949)

29 Augustus 1957

Dood van de beeldhouwer Jozef Cantré.

Hij werd op 26 December 1890 geboren in de Lange Wijngaardstraat (sedert 1942 Seminariestraat) als zoon van een huisschilder.

Van 1919 tot 1930 woonde hij in Holland, maar ging zich dan vestigen in Astene.

Hij is maker van o.m. het standbeeld van Eedje Anseele en het borstbeeld van Karel Van de Woestijne in het Zuidpark.

Hij stierf in zijn huis op de St-Denijslaan.

Op 8 Oktober 1990 werd een postzegel uitgegeven die aan hem gewijd was.

Hugo Collumbien

DE UITSLAG VAN DE PUZZEL 2006

Hoewel dat het hier om politiek gaat, is er hier geen onschendbaarheid van toepassing, geen fraude en geen mouwvegerij, maar een keiharde beslissing zonder dat men in beroep kan gaan. Oordeel en rechtvaardige veroordeling gaan samen. Dit zou men niet direct in Gent verwachten, waar sinds 1934 “De rechtvaardige rechters” verdwenen zijn.

Hierna treft u de enige juiste antwoorden van de kwis 2006.

- 1 LIEVEN **BAUWENS**, Ghendtsche Tydinghen, 1979, nr. 4, blz. 226-227;
Idem, 1985, nr. 4, blz. 232-240.
- 2 **EDMOND VAN BEVEREN**; R. Vercammen, Documenten van en over Edmond Van Beveren, 1948.
- 3 **EDMOND VAN DIEREN**, J. Van Der Leeuw, Het proces Van Dieren, 1948.
- 4 **JEAN MARIE HOUTTE**, J.M. Houtte, Formulierenboek voor Notarissen;
Idem, Traité des sociétés de personnes à responsabilité limitée, 1962-1963.
- 5 **WILLY DE CLERCQ**, W. De Clerq, Sociale fictie, sociale wetenschap, sociale werkelijkheid, in: De Vlaamse gids, XII, 1966, blz. 617-627.
- 6 **ADRIAAN VILAIN VAN RASSEGEM**; V. Fris, J. Van Coppenhole, in: Bulletin der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde van Gent, 1906.
- 7 **MAURICE LIPPENS**; W. Vanden Steene Lippens Maurice, in: Winkler Prins Encyclopedie van Vlaanderen, dl. IV, Brussel 1974, blz. 196-197.
- 8 **PAUL DE SMET DE NAEYER**, A. Delbeke, Le Comte de Smet de Naeyer, 1914.
- 9 **LEO VINDEVOGEL**, A. De Bruyne, De kwade jaren, dl. I, 1971-1972, blz. 111-137.
- 10 **WOCOLO ALBERGATI**, Ghendtsche Tydinghen, 12de jg., 1983, blz. 161; Idem 13de jg., 1984, blz. 29-31, 181.

De gevraagde letters vormen samen de naam van EMILE BRAUN. Zijn naam zal in Gent verbonden blijven met Minnes Bron der geknielden, die de Gentenaars “De pisserkens” of “De pietjesbak” noemen.

Hieronder tref je de juist beantwoorde inzendingen aan, er is geen weg meer terug. Wie het niet bij het rechte eind had, kan het nogmaals proberen op het einde van dit jaar bij de 21ste editie van onze quiz.

De niet gestolen rechtvaardige rechter van de quiz.

ENKELE WOORDJES COMMENTAAR

Wij hebben het nog niet meegemaakt dat onze Quizmaster met een gemakkelijke puzzel voor de dag kwam, maar dit jaar was het toch iets gemakkelijker dan de aartsmoeilijke puzzel van verleden jaar.

Kwamen er verleden jaar 3 goede antwoorden binnen, dan kregen wij nu 7 antwoorden, waaronder 6 volledig correcte, namelijk, in de orde van aankomst, van de heer **Paul Derycke**, mevrouw **Paula D’haen**, de heren **Marc Smet**, **Erik Dekeyser**, **Jos Tavernier** en mevrouw **Vanderhaeghen-Vandenbossche**.

Met slechts één foutje, dus nog altijd met onderscheiding, de heer **Pierre Heyde** die struikelde over vraag 3 en daar Hendrik Heyman ingevuld had.

Enkele opmerkingen van onze laureaten:

De heer Paul Derycke: Na menig uur zwoegen en zoeken, hoofdzakelijk op het Internet, ben ik er in geslaagd de puzzel op te lossen. En het hoeft gezegd, hoewel ik na het lezen van de eerste vraag dacht dat het dit jaar een fluitje van een cent zou zijn, realiseerde ik mij bij de tweede vraag al direct dat ik mij hierin toch zwaar vergist had.

Mevrouw Paula D’haen: waarschijnlijk ben ik niet de eerste want ik stond vóór de houten brug met vraag 4. Eens die brug over met de Encyclopedie van

“Het Laatste Nieuws, Spectrum” kwam ik bij de Houtte, Jean Marie.

De heer Marc Smet: Het is de eerste maal dat ik de jaarlijkse puzzel oplos (ik ben abonnee sinds begin dit jaar). Het heeft bloed, zweet en tranen gekost, maar het was uitermate leerzaam en het “eureka-gevoel” bij het vinden van elke oplossing maakte alles goed.

De heer Pierre Heyde: Alvast bedankt voor de boeiende opgave en misschien tot nog eens.

De heer Erik Dekeyser: Hierbij de uitslag van de politieke puzzel waarmee u mij - tussen allerhande andere liefhebberijen - een week lang kon bezighouden.

De heer Jos Tavernier: Bij het lezen van de vragen van dit jaar dacht ik dat er wel wat te vinden zou zijn zonder al te veel kopbreken, maar het venijn zat in de staart, en wel in vraag 6. Positief vond ik wel dat er met wat parate kennis, mits raadpleging van de voorradige lectuur, en zonder hulp van allerlei internettoestanden, kon worden meegedaan aan deze kwis. Alvast bedankt voor de vragen van 2006 en blijf zo verder doen.

Mevrouw Rachel Vanderhaeghen-Vandenbossche: Hartelijk bedankt en tot volgend jaar.

BIBLIOGRAFIE

Bij Manteau verscheen **“Het Proces Jespers. De waarheid achter het meest sensationele proces van de twintigste eeuw.”**

Het werd geschreven door Gust Verwerft die gedurende een 40-tal jaren ontelbare processen voor het Hof van Assisen gevolgd heeft.

Het is een bijzonder interessant boek, vooral voor de ouderen onder ons die 30 jaar geleden dit proces gevolgd hebben en na de afloop ervan met veel vragen bleven zitten.

Het boek is vlot geschreven en eens men er aan begint zou men het in een ruk willen uitlezen. In feite is dat normaal want zeer vaak is de werkelijkheid

boeiender dan een roman.

Dat de auteur dit onderwerp grondig behandeld heeft moge blijken uit het feit dat dit boek niet minder dan 375 bladzijden telt. Veel later is hij ook gaan praten met veel betrokkenen van dit proces. De volledige waarheid zullen wij wel nooit kennen, maar dit boek heeft er voor gezorgd dat wij er een stuk dichterbijgekomen zijn.

Het boek dat verschillende foto's bevat heeft een formaat van 14 x 21,5 cm. Het is te koop in de boekhandel. Prijs: 19,95 Euro (805 fr.)

Eveneens bij Manteau verscheen "**Mijn Gent**" van de hand van Frank Beke. Het kan niet anders of dit is een boek dat alle Gentenaars moeten interesseren. Het deel waarin de gewezen Burgemeester jeugdherinneringen ophaalt is zeer genietbaar voor oudere Gentenaars omdat zij er veel voor hen bekende situaties en localisaties in tegenkomen.

Het grootste deel is evenwel politiek getint en is een poging tot verdediging van het gevoerd beleid, dus controversieel.

Bij de voorstelling van het boek werd gezegd "dat de indrukwekkende gedaanteverwisseling van Gent van een somber industrieel bolwerk tot een moderne leefbare stad" op gang gebracht werd door Beke". Met dergelijke verklaringen is de toon gezet en gaat men toch met een zekere argwaan dit boek verder lezen. Alsof er voor de verschijning van Beke Gent een somber industrieel bolwerk was. Alsof een Emile Braun hier geen 25 jaar Burgemeester geweest was. "Dat historische panden onder het stof zaten en dat dit nu weggeblazen werd" klinkt al evenmin zeer overtuigend.

Volgen dan tal van discutabele standpunten die minder zullen geapprecieerd worden door Gentenaars die ook van hun stad houden. Enige voorbeelden:

Hij was voor de peperdure verbouwing van de "Minard" die ons intiem theaterzaaltje geen goed heeft gedaan. Hij was tegen het referendum over de ondergrondse Braunparking en was een voorstander van het megalomane Muziekforum. Hij is voor het STAM en vindt dat het Oudheidkundig Museum van de Bijloke op bezoekers zat te wachten. Wat er niet bij verteld wordt is - dat indien men slechts enkele percenten van de enorme bedragen die jaarlijks besteed worden aan de promotie van het SMAK, zou besteed hebben aan de publiciteit voor de Bijloke - dit uniek museum niet zou moeten zitten wachten hebben op bezoekers.

De logge, massieve Boekentoren die in bepaalde politieke kringen permanent opgehemeld wordt vindt hij "nu nog zijn tijd ver vooruit".

Een andere grote verwezenlijking is "dat het ietwat stoffig Museum voor Sierkunst uitgebouwd werd tot een volwaardig Designmuseum".

De verbouwing van de gewezen "Ecole des Hautes Etudes" op de Korenlei

vindt hij aanvaardbaar en het reuzenspinneweb tegen ons Gravensteen mag er best zijn.

En dan volgt de volle charge: Hij is een fervente en enthousiaste voorstander van het SMAK. “Over the Edges” vond hij geniaal en zonder de mening te vragen van de Gentenaars verklaart hij “De Gentenaars omarmen Jan Hoet, ze zouden het SMAK niet meer kunnen missen. Kunst hoeft niet noodzakelijk mooi te zijn.”

En nog “Jan Hoet is de meest gerenommeerde Conserator die wij in onze stad ooit hebben gehad.” Weinig vleidend voor Hermann Van Duyse, Alfons Van Werveke, Henri Nowé, Armand Heins, Louis Maeterlinck, Maurice Dupuis, Paul Eeckhout, etc.

Het boek heeft een formaat van 14 x 21,5 cm. Het telt 253 bladzijden en is te bekomen in de boekhandel aan 18,95 Euro (764 fr.)

Van de heer André De Schepper ontvingen wij een mooi ingebonden brochure van een 60-tal bladzijden met als titel **“In en om Sint-Amandus”**.

Hij zelf was van 1936 tot 1941 leerling aan dit gekende - toen nog - Institut St-Amand. Tal van herinneringen en een overvloed aan foto's (meer dan 100). Het kan niet anders of deze brochure zal andere oud-leerlingen van dit Instituut in de hoogste mate interesseren en bij hen herinneringen wakker roepen. Aanwezig in het Documentatiecentrum.

Bij Roularta Books verscheen **“Land en Gezicht in Vlaanderen 1960-2000”**.

Een boek dat gewijd is aan foto's die Walter De Mulder trok in deze periode. Het zijn er 237 in totaal. Meerdere zullen bij velen nostalgie opwekken. Verscheidene werden genomen in Gent.

Het boek heeft een formaat van 26 x 24,5 cm. Het is te bekomen in de boekhandel.

Prijs: 35 Euro (1.412 fr.)

Eveneens in 2006 verscheen **“Vijftig Jaar Parochie Christus Koning Gent 1956-2006.”**

Het is een Jubileumboek “Van Zwijnaardse Dries tot Nieuw Gent” en werd samengesteld door Karel Buysse en Erik Dekeyser.

Het boek bevat geschiedkundige nota's, herinneringen, anekdotes, een 150-tal foto's waarvan meerdere van historische waarde. Weer een stukje lokale geschiedenis dat verloren dreigde te gaan, maar nu vastligt voor volgende generaties. Voor de bewoners van deze wijk ongetwijfeld een “must”.

Het boek heeft een formaat van 20,5 x 29,5 cm en telt 120 bladzijden.

Het kost 12 Euro (484 fr.) en kan afgehaald worden op het Parochiesecretariaat - Rerum Novarumplein 25 te 9000 Gent op dinsdag en donderdag tussen 14 en 16 uur of na afspraak op nr. 09.222.47.98.

Wie het boek per post wenst te ontvangen betaalt een supplement van 2,30 euro per exemplaar. Te storten op Rekening 891-5041519-51 van Parochiale Werken Christus Koning - Gent.

Het Interbellumcahier 15 is gewijd aan **“Het Pottenbakkersatelier Maes-Gent”** en werd samengesteld door Beatrix Baillieul.

Zie ook “Ghendtsche Tydinghen” - 2006 - N° 6 -pp. 380-381.

Dit cahier heeft een formaat van 21 x 29,7 cm. Het telt 50 bladzijden en bevat talrijke foto’s, waarvan meerdere in kleur.

Prijs: 7,50 Euro (303 fr.)

Voor verdere inlichtingen komt met terecht bij Interbellum - Olijfstraat 69 - 9000 Gent - Tel. 09.226.79.46.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag van de heer **André De Schepper**:

Zeker zijn er nog oud-leerlingen welke uw tijdschrift lezen en welke mij zouden kunnen helpen aan de integrale tekst van het toenmalig Frantalig “Chanson de St-Amand”.

Ik herinner mij nog enkele zinnen:

“Dès nos clairs matins, sous les cieux sereins,

“L’âme forte et libre, forment ses destins,

“de nos fiers aïeuls.....

“En avant pour Dieu et la Patrie,

“c’est le cri des fils de St-Amand,

“leur espoir pour une féconde vie,

leur fierté.....

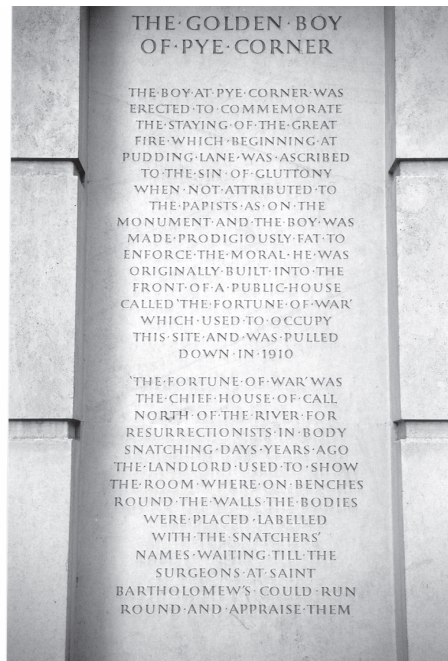
Ik zou oneindig dankbaar zijn voor een antwoord.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Mevrouw **Dina Carels-Maes** stuurde ons een lange brief waarin zij o.m. terugkomt op haar schrijven dat gepubliceerd werd in “Ghendtsche Tydinghen” - 2006 - N° 5 - pp. 340-341 en waarop geen reactie kwam.

Het blijkt dat Manneken Pis geen Brusselse, Geeraardbergse of Gentse exclusiviteit is, want zelfs in Londen kan men het tegenkomen. Zij stuurde er ons een foto van. Het werd geplaatst in herdenking van de grote brand van Londen in 1666 die toegeschreven werd aan een straffe Gods voor de vraat- en drankzucht van de Londenaren in de XVIIe eeuw. Wat niet belette dat het fungeerde als uithangbord voor een Londense herberg.

Zij geeft ons een uitgebreid relaas (met plannen) van de Grote Brand van 1666. Dit is niet specifiek Gents en wij kunnen het bijgevolg niet publiceren in Gh. T., maar aangezien bepaalde van onze lezers daar geïnteresseerd zouden kunnen in zijn, deponeren wij het in het Documentatiecentrum waar het kan geraadpleegd worden.

Foto's en copyright Jan Carels.

Ons steunend lid de heer **Willy Tijs** uit Thonon-les-Bains (Frankrijk) is een aandachtige en kritische lezer van ons tijdschrift, zoals vroeger reeds gebleken is.

Deze keer struikelde hij over een zin op blz. 289 van het Nr. 5 van 2006.

Daar staat: “In 1780 trachtte Ferdinand Maria Prins von Lobkowitz (1772-1795) en pas bisschop van Gent... enz.

Hoe kon hij in 1780 pas bisschop zijn als hij tot dat ambt werd benoemd in 1772?

Het antwoord is duidelijk: zijn aanstelling gebeurde in 1779. En in 1780 was dit inderdaad “pas”.

IN ‘T ZWIJGERKEN

50-60 jaren geleden, ja, ‘t is wel zoo lang. Wat vliegen de jaarkens toch rap voorbij, wat worden wij oude pekens!

In diens tijd was “De Zwijger” (beter gekend als het “Zwijgerken”) in de Stoppelstraat, een der meest bezochte herbergen onzer goede oude stad Gent. Men vond er in den namiddag, en ‘s avonds vooral, veel volk en schoon volk; iedereen wilde er zijn. De drank was er goed en de menschen vriendelijk. Onder de gewone bezoekers - hij ging er alle dagen - telde men Napoleon Destanberg, den geestigen gazetschrijver, den populairen liedjesdichter van wien wij hier en elders reeds meermaals gesproken hebben.

Hij zat er gewoonlijk in gezelschap van zijnen vriend Pieter De Baets, een jongen van Meulestee, een veelbelovend advocaat, die om zijn Vlaamsche en volksgezinde gevoelens reeds gunstig bekend stond. Hij was bovendien een verdienstelijk schrijver.

In het “Leesmuseum”, een tijdschrift dat hij rond 1856 met prof. J.F.J. Heremans en Edw. Campens uitgaf, leverde hij meerdere bijdragen die zeer opgemerkt werden.

Zeggen wij in ‘t voorbijgaan, dat Pieter De Baets niet gehouden heeft wat hij in den beginne beloofde. Hij liet zich door de politiek medeslepen, werd katholiek gemeenteraadslid, later volksvertegenwoordiger. In de Kamer was

zijne rol weinig schitterend; hij stierf in 1875 op 50-jarigen ouderdom.
De liberale Destanberg en de katholieke Pieter De Baets waren echter een koppel goede vrienden. Beiden waren verstandig, dus verdraagzaam.
Als zij nochtans over politiek aan 't discuteeren waren, ging het er soms ontstuiumig aan toe, en was de eendracht, voor een ogenblik ten minste, gebroken.
De kat ging op de koord en de poppen waren aan 't dansen.
Op zekeren avond dat zij hevig aan 't redetwisten waren, maakte Destanberg zich kwaad en snauwde zijnen vriend toe:
- Pier, ge zij 'nen jezuïet!
- Ik? vroeg De Baets beledigd. En waarom dadde?
- Ge werkt in den donkere.
- En gij. Wa doe-de-gij?
Vóór Destanberg stond zijn slaapmuts, een druppel Hoorebeke.
Hij nam het glas op, bracht het aan zijn lippen en dronk het ledig.
- Ik, antwoordde hij triomfantelijk, ik werk in den KLAREN.
Pieter De Baets, ontwapend, lachte dat hij schokte: de vrede was geteekend.

Lodewijk De Vriese - Augustus 1927

NE STROP GOAT OP REIZE AUM TE LIERE

Eindelijk ne kier in Griekenland geroakt.
Die goeste was ter al lank deurda ienigte van ons kinders klassieke toalen hoan gelierd.
'K moe wel zegge datkik ginder vele hè bijgeliert binst die rondreize.
Oaseme op tocht woaren noar de Meteoren, ge kent da wel: die kluusters azu allemaal aup die roare rotsen en birgen, passeerdegen wij deur ien dorpke da Kastrakis noemdege.
Het was mij wel opgevalle da de mannen doar nen eigenaerdige stap hoan.
Afin bij die Meteoren aangekomen kosten wij doar ien poar van bezoeken.
Lastig jong. Soms moestege 300 trappen doen aum ginter bove te geroake.
Moar 't was zeker de moeite wird.
Die popes die doar weundigen die hoant toch ien beetse gemakkelijker.
Er was doar ien soort assenseur moar da was ter iene mee ien gruute planke

en lange kuurde. Hulder eten en drinken wierd alzu noar boven gebracht. Uuk de popes moaktegen doar gebruik van.

Zij kosten mee die katrolle noar benein geloaten of noar aumhuuge getrokke worde.

Oas die kuurde brak binst den transpor en ter zat ne pope op tons kwam ter ien ploatse vrij veur nen nieuwe pope. Azu hen ze ‘t ons toch verteld.

Onderwig van Athene noar den Meteoren passeerdegen wij deur de vruchtboare vlakke van Thessaloniki. ‘T es onderwig dat de gidse ons hee uitgelegd datter doar in ien dorp vroeger rijst wierd geplant moar nu nie mier. Een giel stuk verder woaren der in een ander dorp nog wel rijstvelden.

Oase kik heur tsoavonds vroeg noar de noame van die durpen kost ze mij doarop nie antwoorde. Ik hèn heur tons moar die benoaminge meegegeve:

Dat ieste durp noemde KOSTNIEKAKIS en da twiede KANIKAKIS, allee volgenst mijn gentsche intuwiessse toch. Die hollandse gidse peisdege ne kier diepe en tons zei ze: “nou ik heb hem.”

Ik wete nie of da ze in de toekomst die noames hee omtèwe veur de volgende toeriesten.

Ien andere ontdekkinge en rechtzettinge van die Griekse mytologie gebeurde in Athene.

We bezochten de Akropolis en bekeken uuk het panorama van Athene.

Mijn uuge blève plakke op de Agora, de mort van Athene in ‘t joar stillekes.

En plots viel mijne euro:

Veurdien bezochte wij hiel wa muzea en ‘t was opgevalle da ter an al die beelden van de griekse goden en andere helden iets ontbreektege: zij woaren allemoal ontmand, gien iene moar tons uuk gieniene hoa nog ien pietse. Ze woare der allemoal afgekapt.

‘T es tons da mijne euro viel: guul die storie van Pietagoras mee zijnen driehoek da klopte nie.

De werkelijkheid was dat er iene al die onderdiele verkocht op den agora.

Vandoar de noame Piet-agoras.

Ge meug mij geluuve of nie moar oasekik da ne kier veur ne groep verteldege woaren der madams die tot de vaststellinge kwame dan ze ilder op schole toch wa hoan wijsgemoakt.

Ge ziet reize aum te liere moakt ons veel wijzer.

Van dienen echte strop T. Poffyn

EEN STUKJE PATERSHOL - ANNO 1960

DIT BESTAAT NIET MEER

Het Stadhuisstraatje